

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгеим и Лышъхъэ терроризмэм пэшлуклорэ Лъэпкъ комитетым изэхэсыгъо хэлэжъагъ

Терроризмэм пэшлуклорэ Лъэпкъ комитетым (НАК) ия XXXIII-рэ зэхэсыгъоу къалэу Шъачэ щыкӀуагъэм Адыгеим и Лышъхъэу ТхьакӀушынэ Аслъан хэлэжъагъ. Урысыем и ФСБ идиректорэу, НАК-м итхьаматэу Александр Бортниковыр ары ар зезыщэгъэр.

ежъхэр зыдыфэе лъэныкъомкӀэ агъэзэнхэу ыуж зэритхэр, ащ ифэмэ-бжыкӀмэ дэи Урысыем илэпкъ политикэ тырагъэхьанэу зэрэпылхэр. Джащ фэдэу дин-экстремист купхэр регионым щызэхашэнхэу пыхьэгъагъэхэу агъэунэфыгъ. Олимпиадэр зыщыкӀошт чыпӀэм

зызэрафигъэхьазырырэр къыдалыгътэзэ, мы аужырэ илэсхэм Адыгэ Республикэм и Комиссиеу терроризмэм пэшлуклорэмрэ Адыгэ Республикэм щызэхашэгъэ Оперативнэ штабымрэ Иоф ашӀагъ. Цыфхэр щынэгъуапӀэ имыуцонхэм те-гъэпсыхьагъэу Адыгеим ихэбзэухъумаглохэмрэ икъэралыгъо хабзэ иорганхэмрэ Иоф-тхьэбзабэ зэрахьагъ. Ахэр анахъэу зытегъэпсыхьагъэхэр экстремизмэмрэ терроризмэмрэ яидеологие республикэм зыщемыгъэушъомбгъугъэныр, ащкӀэ пэрыохъу афэхъугъэныр ары», — кыӀуагъ Адыгеим и Лышъхъэ терроризмэм пэшлуклорэ Лъэпкъ комитетым изэхэсыгъо къытегушыӀэзэ. ТхьакӀушынэ Аслъан зэрэхигъэунэфыкӀыгъэмкӀэ, терроризмэм зэрэпэуцужьхэрэ концепцием ипхырышын те-гъэпсыхьагъэ Иофтхьабзэхэр Адыгеим щызэшӀуахы. Адыгэ Республикэм лъэпкъ ИофхэмкӀэ, Іэ-кӀыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырӀэ зэпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жьугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет Эксперт советэу щызэхэшагъэм илофшӀэн зытегъэпсыхьагъэр терроризмэм пэуцужьыгъэ-

нымкӀэ информационнэ политикэр гъэунэфыгъэныр ары. Ащ нэмыкӀэу терроризмэм пэшлуклогъэным фэгъэзэгъэ специалистхэм якупи, лъэпкъхэм азыфагу зэгурьӀоныгъэ илыным илофыгъохэм афэгъэзэгъэ куп гъэнэфагъэу дин зэфэшхьафхэм ыкӀи общественнэ организациехэм ялӀыкӀохэр зыхэлажьэрэми Иоф ашӀэ. Зигугъу къэтшыгъэ лъэныкъохэмкӀэ ИофшӀэныр республикэм щылъагъэкӀотэшт.

— Терроризмэм пэшлуклорэ Лъэпкъ комитетым изэхэсыгъо регионхэм ялӀышъхъэхэм аналэ щытырарагъэдзагъ терроризмэмрэ экстремизмэмрэ яидеологие къызэтыралэжъэным, радикальнэ, дин-экстремист купхэм ясатырхэм нэбгыра-кӀэхэр ахамыгъэхьанхэм ате-гъэпсыхьагъэ Иофыр хабзэм ичӀыплэ органхэм якомиссиехэу терроризмэм пэшлуклогъэным нахь агъэлъэшыр зэрэфаем, — кыӀуагъ Адыгеим и Лышъхъэ.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ ипресс-къулыкъу

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илэсыбэ хъугъэу шӀуагъэ къытэу Иоф зэришӀэрэм ыкӀи культурэм илахьышхо зэрэхигъэхьагъэрэм афэшӀ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшьо-шагъ Нэгъой Нэфэст Рэмэзанэ ыпхъум, муниципальнэ образованиеу «Джэ-джэ районым» иадминистра-ции культурэмкӀэ игъэло-рышӀапӀэ ипащэ.

Шъукъытеу...

Урысые Иофтхьабзэу «Хьадэгъур зыщашӀэрэ ошӀэмэ, макъэ къэгъэӀу!» зыфиӀорэм иапэрэ уцугъо Адыгеим щыкӀуагъ. Акцир рагъэкӀокӀыным пае АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэ-нымкӀэ ыкӀи гъэсэнныгъэмрэ шӀэныгъэмрэкӀэ яминистерствэхэм яшӀуагъэ-кӀэ телефон номерыкӀи 3 муниципальнэ образованиехэм аратыгъагъэх. Джащ фэдэу цыфхэм адэгущы-Іэшт специалистхэри къы-рагъэблэгъагъэх.

Иофтхьабзэр окӀофэ теле-фон линиэхэмкӀэ нэбгырэ 92-мэ закъыфагъэзагъ, Интернет-сайтым — 2.

Ащ нэмыкӀэу, наркотикхэр хэбзэнчъэу гъэзекӀо-гъэнхэм пэуцужьырэ къу-лыкъум илофышӀэхэм цыф зэхэхъэу зэхашагъэхэм къа-щараӀогъэ къэбарищыр ауплӀэкӀу.

Муниципальнэ образова-ниеу «Кошхьэблэ район» зыфиӀорэм ит унэ горэм нар-котикхэр хэбзэнчъэу ша-гъэзекӀохэу телефонкӀэ ма-къэ къарагъэӀугъ, ар за-уплӀэкӀу нэужым профи-лактикэ учетым нэбгыри 2 хагъэуцагъ.

Джыри шьугу къэтэ-гъэкӀыжы чэщи мафи «щыхьэшӀэгъу телефонэу» 52-48-44-м Адыгеим Иоф зэрэишӀэрэр.

Наркотикхэр хэбзэнчъэу гъэзекӀогъэнхэм пэуцужьырэ Федеральнэ къулыкъум и Гъэло-рышӀапӀэу АР-м щыӀэм ипресс-къулыкъу.

НАК-м изэхэсыгъо олимпийскэ псэуалъэхэм ящынэгъон-чъагъэ епхыгъэ Иофыгъохэм щатегушыӀагъэх. Александр Бортниковым зэрэхигъэунэ-фыкӀыгъэмкӀэ, Олимпиадэм мэхъэнэ ин зэриӀэр къыдалыгъ-тэзэ, Урысые Федерацием и Президентрэ и Правительствэрэ спорт форумым зыщыфа-гъэхьазырырэ, джащ фэдэу джэгунхэр зыщыкӀоштхэ лъэ-хьанхэм цыфхэм ящынэгъон-чъагъэ къыдалыгътэгъэным те-гъэпсыхьагъэ пшъэрылӀ гъэнэ-фагъэхэр афашыгъэх.

Адыгеим и Лышъхъэ мы зэхэсыгъом къыцыгушыӀагъ. ТхьакӀушынэ Аслъан зэрэхигъэунэфыкӀыгъэмкӀэ, республикэм непӀкӀэ икъэралыгъо щы-нэгъончъагъэ къезыгъэӀыхын зылъэкӀышӀтхэм зэу ащыц Іэ-кӀыб къэрал организациехэм адыгэ лъэпкъым илофыгъохэр

аныхь къыпэблэгъэ социальнэ инфраструктурэм икъэухъумэн епхыгъэ Иофыгъохэри зэшӀохы-гъэнхэ фае. Адыгеим и Лышъхъэ зэхэсыгъом хэлэжъа-гъэхэм аналэ тыраригъэдзагъ Краснодар краир террорист бзэджэшӀагъэхэм ащыгухъу-мэгъэным те-гъэпсыхьагъэ про-граммэ пстэуми Адыгеири ахэгъэхьэгъэн зэрэфаем, сы-да пӀомэ республикэр краим ыкӀоцӀ ит ыкӀи Олимпиадэр зыщыкӀошт Шъачэ ар пэблагъ.

Джащ фэдэу ТхьакӀушынэ Аслъан зэнэкӀокъухэр зыщы-зэхашэштхэ спорт псэуалъэ-хэу, транспорт инфраструкту-рэм иобъектхэу агъэпсыхьэрэм яуплӀэкӀун хэлэжъагъ. ЧыпӀэ-хэр къакӀухьэхэзэ, ахэм ящы-нэгъончъагъэ зынэсырэр зэрагъэшӀагъ.

«Я XXII-рэ Олимпийскэ кӀымэфэ джэгунхэм Шъачэ

«Ащэмэзыр» Германием щашІэ

Германием икӕлӕу Мюнстер адыгэ лӕпкӕ культурэм фӕгъэхъыгъэ зӕххъу ыцкыуагъэм тиреспубликӕ икыгъэм хӕлӕжъагъэх. Апӕр кӕбархъу кытлылӕсыгъэ хэм тагъагушыуагъ.

— Адыгэ шъуашъу сшыгъэм ащыцхъэр зӕххъэм кы-щыдгъӕлӕгъуагъэх, — кӕлуатӕ Адыгэ Республикэм культурэм-кӕ изаслуженнӕ Иофышӕу, сурӕтышӕ-модельер цӕрылоу Стлашъу Юрӕ. — Зӕххъакӕмӕ гъунӕ имыӕу тафӕраз.

Мыекъуапӕ икӕлӕцыкыу ансамблӕу «Ащэмэзым» ижъырӕ орӕдхӕр Германием кыщицӕуагъэх. Адыгабзӕр зӕбгъӕшӕным фӕшӕ орӕдыр бгъӕфедӕн зӕр-плӕкыштыр «Ащэмэзым» кы-гъӕшъыпкӕжъыгъ. Ансамблӕм ихудожественнӕ пашъу Бӕстӕ

Асыет ишылашӕгъ дунӕ мӕхъанӕ ратыгъ.

Германием ит Адыгэ Хасӕм ипашъу Мӕщфӕшӕ Нӕджӕт тиреспубликӕ икыгъэм дахъу кӕпӕгъокыгъ, ишыуагъ къари-гъӕкыгъ. Ар шӕныгъӕлӕжъӕу Мӕщфӕшӕ Нӕджӕт ышнахыкӕ. Адыгӕ кинофильмӕхэм ягъуоуцун

дӕлӕжъӕр Нӕгъӕплӕ Аскӕрбий, Мӕщфӕшӕ Нӕджӕт, нӕмыкӕхӕри Германием шылагъэх. Пресс-зӕлукӕу зӕххъыштым кӕбархӕр нахӕ игъӕкӕлотыгъу кыщало-гъӕштыгъ.

ЕМТИЛӔ Нурбий.
Сурӕтым итыр: ансамблӕу «Ащэмэзым» орӕд кӕло.

Шушӕным и Тхъамаф

«Шушӕным игъӕтхӕ Тхъамаф» зыфиорӕ Иофхъабзӕр, хабзӕ зӕрӕхуыгъу, мӕлылфӕ-гъу мазӕм Мыекъуапӕ шызӕхӕшӕ. Мыгъӕ ащ кӕшакӕ фӕхъуыгъ кӕлӕ администрацием гъӕсӕныгъӕмкӕ и Комитет. Шуагъ кӕзы-тышты Иофхӕр кӕлӕджакӕхӕмрӕ ныбжы-кӕхӕмрӕ зӕрахъыт, Іӕпылӕгу зыцкыла-гъэхэм яшыуагъӕ арагъӕкышты.

Зӕххъакӕхӕм зӕрагъӕнфӕгъӕмкӕ, кӕлӕ-цыкыу ыгышӕлӕхэм ыкӕи гурыт еджапӕхэм ачӕхӕм яӕпӕшысӕхэм, ясувенирхэм якӕ-гъӕлӕгъӕонкӕ Иофхъабзӕр кызыӕуахышты.

Джащ фӕдӕу гъӕсӕныгъӕм иучрежде-ниехэм яшагухӕр агъӕкӕбзӕштыгъ, чыгхӕр, кӕгъагъӕхӕр адагъӕтӕсхъаштыгъ. Зизӕкӕ нӕжӕ-Іужхӕм ыкӕи занӕ-зятӕ зымыӕж сабыйхӕм мӕфӕкӕи шушӕ концерт кӕфа-тышты.

Анахӕ дӕгъоу зыкӕзыгъӕлӕагъӕхӕрӕр шытхъу тхыльхӕмрӕ шухъафтынхӕмрӕкӕ кыхагъӕштыштыгъ. Мӕлылфӕгъум и 17-м Иофхъабзӕр торжественнӕу зӕфашыжышты.

(Тикорр.).

Дзӕ къулыкъум кӕощтхӕм апай

Гъӕтхӕ дзӕ дӕшыгъор рагъӕжъагъ ыкӕи ар мӕкъуогъум и 30-м нӕс кӕощт. Цыфӕу къулыкъу зыхыштыхэм яфи-тыныгъӕхӕр кӕуухъумӕгъӕнхэм, джащ фӕдӕу мы лӕны-кӕом епхыгъу зеклорӕ законодательствӕр укъуагъӕ мы-хъуным ыкӕи хъуконыгъӕхӕр кыхӕгъӕштыгъӕнхэм апае упчӕжъӕгъу-правовой группӕ Мыекъопӕ гарнизоным идзӕ прокуратурӕ кызыӕуихыгъ.

Дзӕ ыкӕи альтернативнӕ къулыкъухӕр зыхыштыхэм за-кономым ишапхӕхӕм защагъӕгуагъ ашӕонгъомӕ е а лӕ-ныкӕомкӕ яфитыныгъӕхӕр аукуагъӕмӕ, группӕм зыфагъӕ-зӕн алӕкышты. Ащ мафӕ кӕс сыхъатыр 9-м кыщегъӕ-жъагъу 18-м нӕс Иоф ышӕшты.

Мыекъопӕ гарнизоным идзӕ прокуратурӕ зыдӕшты-тыр: кӕ. Мыекъуапӕ, ур. Краснооктябрьскӕр, 14, «Офи-церхэм я Унӕ» зычӕтыр, шагу кӕоцымкӕ укыдӕхӕ. Телефонхӕр: **52-18-71-рӕ, 52-19-92-рӕ, зыгъӕпсӕфыгъо ыкӕи мӕфӕкӕи мафӕхэм 52-16-51-рӕ.**

Ащ имызакъоу, УФ-м ичӕплӕ зӕфӕшъафхӕм къу-лыкъу ащызыхыгъу ыкӕи ушъагъу горӕхэм апкӕ кыкӕлӕу кӕахӕкыжыынхӕу хъугъӕхӕр мы группӕм кӕкӕ-лӕнхӕу макъӕ ятӕгъӕлӕ.

Б. Г. ОГАНЕСЯН.
Мыекъопӕ гарнизоным идзӕ прокурор.

уоштыгъ. Егъӕзыгъӕкӕи ахъщӕ кызытырахышты цыфыр кыха-хыштыгъ, ащ ибагъӕр кызы-штен фӕе уахътӕмрӕ фӕгъӕна-фӕштыгъ. Зымкӕ ар сомӕ мин 150-м, ятӕонӕрӕмкӕи сомӕ мин 300-м кӕхъагъэх. Цыфӕу рагъӕ-зырӕм психологическӕу зӕрӕте-Іункӕхӕрӕм имызакъоу, кӕуачӕ-кӕи агъӕшӕнӕштыгъ.

Ахъщӕ кыштыгъӕу рагъӕзыгъӕ хъулыфыгъӕ горӕм иунӕ бзӕджӕ-шӕ купым хӕтхӕр кышъауыты-гъӕх. Мы псӕупӕм исхӕу ахӕр пчӕдыжыпӕм ежӕштыгъӕх. А уахътӕм хъулыфыгъӕр банкым кӕоныш, сомӕ мин 300 исчет кырихынуу шытыгъ. Ау ина-сыпкӕи ащ шъафит зышӕ-жыын ыльӕкыгъ ыкӕи полици-ем икъулыкъушӕхэм телефо-нымкӕи кӕафытеуагъ.

Уголовнӕ Иофыр джы судым Іӕкӕагъӕхъагъ. Бзӕджӕшӕгъӕ хыльӕ зезыхъӕгъӕ ныбжыкӕ-хӕм ильӕс 12-м нӕс хъапс кӕа-хыын алӕкышты.

Мыекъопӕ районым ит посел-кӕу Краснооктябрьскӕм шыпсӕ-ур зӕшъхъӕгъу с пенсионерхӕм кӕатхыгъӕ писъмӕр АР-м и Шы-шъхъӕрӕ министрхӕм я Кабинетрӕ я Администрацие бӕмышӕу кы-

Шыгъо-шӕжъ Мафӕм зыфагъӕхъазыры

Жъоныгъуакӕм и 21-р — Кавказ заом хӕкӕдагъӕхӕр агу кызышагъӕкыжъырӕ шыгъо-шӕжъ Маф. Ащ изыфӕгъӕхъазы-рын ыкӕи зӕрӕрагъӕкӕкыштым дӕлӕжъӕр зӕххъӕкӕо комитетым Адыгеим лӕпкӕ Иофхӕмкӕ, Іӕ-кыб кӕрӕлхӕм ашыпсӕурӕ ти-лӕпкӕгъухӕм адырӕ зӕпхы-ныгъӕхӕмкӕи ыкӕи СМІ-мкӕи и Комитет зӕххъыгъо шырилагъ.

Заор зауыгъӕр ильӕси 148-рӕ зӕрӕхъурӕм епхыгъӕ республикӕ Иофхъабзӕхэм япроектхэм, ми-тинг-реквиемӕр зӕрӕкӕощтым зӕххъыгъом шатӕгушылагъэх.

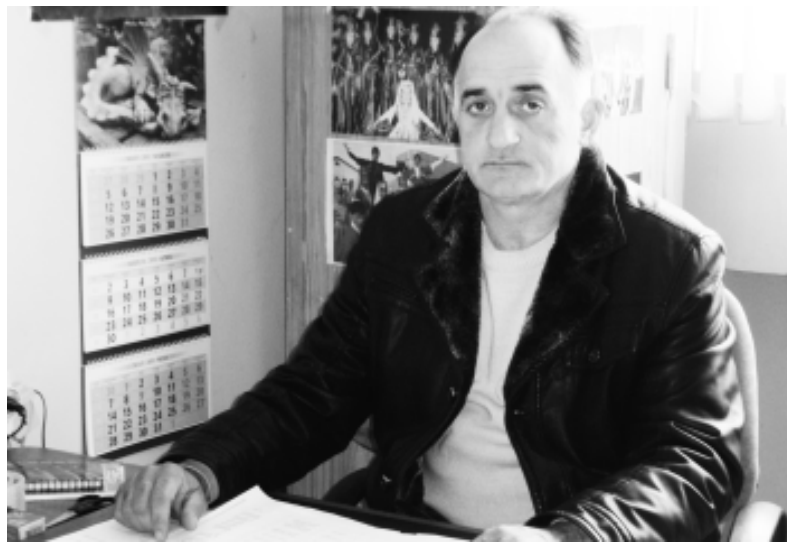
Зигугъу кӕтшыгъӕ комите-тым кызырӕштылауагъӕмкӕи, шӕжъ Мафӕм фӕгъӕхыгъӕ Иоф-хъабзӕхӕр Мыекъуапӕ ыкӕи рес-публикӕм ирайонхэм ащыкӕло-штыгъ. Ахӕр «Кавказ заом иджӕ-макъ» зыфиорӕ урокхӕр, зӕд-

гушыӕгъухӕр, зӕнӕкӕокъухӕр, «Іӕнӕ хъураехӕр», тхыль кӕгъӕ-лӕгъӕонхӕр, нӕмыкӕхӕри. Джащ фӕдӕу сочинение тхынымкӕи кӕлӕеджакӕлохэм азыфагу рес-публикӕ зӕнӕкӕокъу шызӕхӕшӕ. Ахӕм ятхыгъӕхӕм заом итарихъ кӕащыралотыкӕын фае.

Темӕу «Кавказ заор: тарихым иурокухӕр» зыфиорӕмкӕи обще-ственнӕ Иофышӕхэм, шӕныгъӕ-лӕжъхэм яшӕлӕхӕр кызышы-ралотыкӕишты тхыгъӕхӕр СМІ-хэм кыхауыштыгъ.

Іофхъӕбзӕ шъхъӕлӕу митинг-реквиемӕр жъоныгъуакӕм и 21-м Мыекъуапӕ шыкӕощт. Кав-каз заом хӕкӕдагъӕхӕм ясау-гъӕтхӕу Адыгӕкӕлӕ, къуаджӕхӕу Тӕхъутӕмыкъуае ыкӕи Пӕнӕ-жыкъуае адӕтхэм апашъхъӕ зӕ-хӕхӕхӕр а мӕфӕ дӕдӕм ащыкӕло-штыгъ.

Пшъӕрыль шъхъаІ

Ильӕс зауӕкӕи узӕкӕлӕбӕжъмӕ, «хы ШуцӕІу шъом шыпсӕурӕ шапсыгъӕхэм ялӕпкӕ культурӕ группӕу «Шапсыгъ» зыфиорӕ общественнӕ организациер Тӕопсӕ районым кышызыӕуахыгъагъ. Мы ильӕсхэм кӕакоцӕи структурӕкӕм гъӕхъагъу ышыгъӕхэм, ынаІӕ зытет Иофыгъоухэм ыкӕи Иоф зыдишӕхӕрӕм та-щигъӕгъозагъ организацием итхъаматӕу Шъхъӕлӕхъо Мӕдинӕ.

— Тӕопсӕ районым ит адыгӕ къуаджӕхэм культурӕмкӕи яІоф-шӕлӕхӕм ялащӕхӕр ары мы организацием изӕхӕшӕн кӕшӕ-кӕо фӕхъуыгъӕхӕр, — кӕлуатӕ Мӕ-динӕ. — Тилӕпкӕ ыбзӕ ыкӕи икультурӕ кӕтыухъумӕным, ти-шӕн-зӕххъыкӕхӕм зыкӕгъӕлӕты-жыгъӕным тынаІӕ атӕдгъӕышты. Анахъу Иоф зыдӕтшыштыр ныбжыкӕлӕхӕр арых.

Апӕр проектӕу общественнӕ организациер зыдӕлӕжъагъӕр кӕ-лӕцыкыу кӕшӕокӕо ансамблӕу «Тыгъӕнӕбзыгъ» зыфиорӕм изӕ-хӕшӕн ары.

— Сабыйхэм Иоф адззышӕ-рӕр хореографӕу Къоджӕ Ами-нӕт ары. Кӕшӕокӕо купишым хӕт кӕлӕцыкыухӕр нӕбгырӕ 70-рӕ фӕдиз мӕхъуах, ахӕр зӕнӕ-кӕокъухӕм, фестивалъхэм ча-нӕу ахӕлажъӕх, — еІо Шъхъӕ-лӕхъо Мӕдинӕ. — Нӕмыкӕи псӕупӕхэм ашыпсӕурӕ тиІоф-шӕлӕгъухэм тӕокӕлӕ, упчӕу ти-Іӕхӕр зӕххӕтӕфых, планхӕр, про-ектхӕр зӕххӕтӕгъуоуох. Гухӕлӕу тиІӕр бӕ, анахъу тынаІӕ зы-тетыштыр адыгабзӕм изӕгъӕ-шӕн ары.

НЫБӔ Анзор.

Пенсионерхӕр агъӕделӕнхӕ гухӕлӕ яІагъ

Адыгӕ Республикӕм хӕгъӕу коцӕ Иофхӕмкӕи и Мини-стерствӕ кызыритырӕмкӕи, мӕлылфӕгъум и 2-м кыщегъӕжъагъӕу и 8-м нӕс республикӕм бзӕ-джӕшӕгъӕ 97-рӕ шызӕрахъагъ. Ахӕр укыгъӕ Иофӕу 1, хъункӕн бзӕджӕшӕгъӕу 5, тыгъуагъӕхӕу 39-рӕ, гъӕпцӕагъӕ зыхӕлӕ бзӕджӕшӕгъӕ 11, экономикӕм ыльӕныкӕокӕи бзӕджӕшӕгъӕ 15, нӕмыкӕхӕри.

Блӕкыгъӕ тхъамафӕм Адыгеим игъогухэм хъугъӕ-шӕлӕги 6 кӕа-техъуахъагъу гъогу-патруль къу-лыкъум иІофышӕхэм агъӕунӕ-фыгъ. Ахӕм зы нӕбгырӕ ахӕкӕ-дагъ, нӕбгыри 6-мӕ шӕобжхӕр атӕшагъӕхӕ хъугъӕ. Ешыагъӕу рулым кӕрысхӕу водителӕ 61-рӕ ГИБДД-м икъулыкъушӕ-хэм кӕауытыгъ.

Бзӕджӕшӕ купым хӕхӕхӕрӕм алӕныкӕокӕи кызыӕуахыгъӕ

уголовнӕ Иофым изӕхӕфын мы мафӕхэм аухыгъ. УФ-м и МВД иследственнӕ гъӕорышӕлӕлӕ иот-делӕу Мыекъуапӕ шыӕм зӕри-гъӕунӕфыгъӕмкӕи, бзӕджӕшӕ купым кӕлӕ ныбжыкӕи 3 хӕтыгъ. Ахӕм цыфхӕм ахъщӕ кӕатыра-хыштыгъ, хъункӕн бзӕджӕшӕ-гъи зӕрахъагъ.

Правӕухъумӕкӕо органхэм зӕрагъӕунӕфыгъӕмкӕи, ашӕштым иплан бзӕджӕшӕхэм апӕ зӕхагъӕ-

1908-рэ илээсыгъ. Цыфхэр дэу псэуштыгъэх. Адыгэ къуаджэхэм еджапIэхэр адэтыгъэхэп, ныбжьыкIэхэм гэсэныгъэ зэрагъэгъотынэу амал ялагъэп.

Къэбыхъаблэ щыпсэурэ унэгъо лэжьаклоу Цуамыкъо Хъаджумарэ ием а илээсыр ары Аслъанчэрый зыфаусыгъэ шъэожъые къызыхъухъэгъагъэр. Хэт ащыгъум зышлагъэр илээси 9-кIэ совет хабзэр къыдакхыштымы, илээс 20-кIэ адыгэ лъэпкъым автономие илэ хъуштымы? Адыгэ автоном хэкоу лъэпкъыр шIунокIым къыхэзыштыштым иисполком итхьаматэу Хъаджумарэ ыкъо Аслъанчэрые тырагъэхьаныр арымэ, зы нэбгыри ар ышъхъэ къыхагъэп.

Уахътэр кIыныгъ, цыф гъэсагъэхэр, зэхэщкIо чанхэр хабзэм ищыкIэгъагъэх. Аслъанчэрые чIыплэ советхэм ясекретарьхэр зыщырагъэджэрэ курсхэу Краснодар къышчызIуахыгъэхэр къызеухыхэм ыуж хэкум Iоф фишIэнэу Мыекьюапэ къагъэнэгъагъ. 1940-рэ илээсым нэс Адыгэ хэкумIэ чIыгу IофыгъохэмкIэ отделым ипэшагъ, ащыгъум апэрэ къэралыгъо шIухъафтынэу орденэу «Знак почета» зыфиорэр къыратыгъагъ. Етланэ ишIэныгъэхэми игъэсэныгъи ахигъэхьонэу мэжумэщ еджапIэм и Апшгъэрэ коммунистическэ курсхэм Iлоуцогъо ащеджагъ.

1941 — 1943-рэ илээсхэм А. Цуамыкъор Адыгэ автоном хэкум итхьамат. Нэмыщидзэхэр къэблагъэхэ зэхьум партизан движениеу отряд 18 зыхахъштыгъэм ихэку партийнэ Гупчэ хэт.

Зэо ужым илээсищэ хэку иполкомым итхьаматэу Iоф ешIэ. СССР-м и Апшгъэрэ Совет идепугатэу (1946 — 1950-рэ илээс) хадзы.

Аслъанчэрые анэхь зыщыкIын чIыплэхэм, Iофхэр зыщызэпымыфэрэ предприятиехэм, нэмыкI IофшIапIэхэм агъакIоштыгъ. ЧIыгулэжьыныр къэлэ-тыгъэн фэгъэ, колхозхэм лэжьыгъэр ашагъэбагъомэ, цыфхэм ящылакIи нахьышIу зэрэхъуштым Цуамыкъор ишъыпкъэу пылгыгъ. Аслъанчэрые къызышчыгъуэгъ ыкIи зыщанIу-гъэ къуаджэу Къэбыхъаблэ къагъэкIожьы, чIыплэ колхозым итхьаматэу Iоф ешIэ. Къоджэдэхэм яшIоигъоныгъэкIэ нэужым колхозым Цуамыкъо Аслъанчэрые ышIэ фаусы.

КъыкIэлтыкIорэ илээсхэм ар чэтэхьо совхозу «Майкопский» зыфиорэм ипэшагъ, етланэ чэтэхьо фабрикэм идиректорыгъ. Цуамыкъом аригъэхъуштыгъэ тхъачэт фыжьышхохэр джыри бэмэ агу къэкIыжы.

ГъэхъэгъэшIухэр чIыгулэжьыным ыкIи былымхуным зэрашIыгъэхэм пае а лэжьа-ным А. Цуамыкъом Социалистическэ IофшIакIэм и Лы-хъужэ цIэ лъапIэр къыфагъэ-шъошэгъагъ. Джащ фэдэу дышгъэ медалэу «Гъупчэмрэ Уатэмрэ» зыфиорэр, Лениным иорден, орденэу «Знак почета», Жъогъо Плъыжьым иорден къылэжьыгъэх.

Медалэу «Гъупчэмрэ Уатэмрэ» зыфиорэм игъусэгъэгъэ тхылым ар къызэрилэжьыгъэ шIыкIэри итхэгъагъ: «Мэкъумэщым гъэхъэгъэшхохэр зэрэщишIыгъэм, анэхъуэ фышъхъэ лэжьыгъэ ыкIи техническэ культурэхэр пшгъэрылэу зыфигъэуцужыштыгъэхэм ашъхъадэкIэу къызэрихъыжыштыгъэхэм ыкIи былымхуным Iофышхо зэрэщишIагъэм апай».

Аслъанчэрые коммунистхэм

Аслъанышхор IофшIэкIошхуагъ

ясатыр 1931-рэ илээсым хэхъэгъагъ, опсэуфэ коммунистгъ. ИкIыгъэ илээсым чэтэхьо фабрикэу «Майкопская» зыфиорэм Iоф шчызышIэщтыгъэ цыфхэм Мыекьюапэ къэлэ администрацием ипащэ лэIу тхылы къыфатхыгъ къалэм иурамхэм ащыщ Социалистическэ IофшIакIэм и Лыхъужэу Цуамыкъо Аслъанчэрые ышIэ фаусынэу. Адыгэ хэкуми Урысыеми шIогабэ къафэзыхыгъэ IофшIэкIошхоу А. Цуамыкъом ар икъарыуки иснаушыгъэкIи къылэжьыгъ. Цуамыкъом ышIэ зыхырэ урам Адыгэ Республикэм икъэлэ шъхъалэ илэ хъумэ, ар икъоджэгъухэми, къыз-щыхъуэгъ Шэуджэн районми, Цуамыкъо лIакъоми ягопэщт.

ЛэжьакIохэм афэдэгъугъ

ТыщыкIугъ ащыгъум, ау Аслъанчэрые колхоз тхьаматэу чылэм къызэрагъэкIогагъэр шIэжьым хэзыгъэп. Ар тигъунэгъоу Цуамыкъо Исмахилэ иунэ исыгъ (ятэжхэр зэшыгъэх), иунагъо къалэм шылагъ. Цыфхэм шъхъэкIафэ фа-шыштыгъ ыкIи шышынэщтыгъэх. «Тхьаматэр къэкIо» за-

IокIэ, пачыхъэр къэсыгъэм фэдагъ. Ежыри, пшы кIалэм фэдэу, иныгъэ, ишIугъуагъ. «Аслъанышхор» е «Цуамыкъошхор» аIозэ чылэм дэххэр еджэщтыгъэх. Дэгъоу ыгъэла-жэщтыгъэх, нахьыбэ къари-гъэхьы шIоигъуагъ, ыналэ атет зэпытыгъ. Гузэжъогъу-гумэ-кIыгъо зилэхэр ащ ыдэжэ зы-дакIоштыгъэхэр.

Тиунэхэр зэготыгъэх, хэтэ-шхохэр, гектарныкъом ехъухэу, тилагъэх. Пчэдыжьырэ жьэу хатэр тпIкIэнэу тызыхахъэкIэ, тхьаматэри майкэ пIонэкIэу тигъунэгъум яхэтэхъагъу ыдэжэ щытэу, Iэо-лъаоу тлэгъуштыгъ. «Аслъанышхом физ-культурэ ешIы» тIозэ, тышхы-щтыгъ, ежыри «шъхъуапхъ!» ыIозэ къаджэщтыгъ.

Апэ тятэ тфишIыгъэгъэ унэ кIыхъэр зеухым тхъэлэIу-унэчIэхъажэ тшыгъагъэ. Цы-фыбэ къэкIогагъ, тэри гушIуа-гом тыкырихъакIэу шагум къыштыгъыхъэщтыгъ.

«Аслъанышхор къэкIуагъ» зыгорэм къызелом, цыфхэр къэлапчэмкIэ зэрэгъэплъа-гъэх. Цуамыкъошхомрэ ишо-феррэ зэлаIыгъэу лэджэнышхо шагум къыдахъэгъагъ.

Тхьаматэр ахъакIэнэу унэм

рашагъ, бжэри фагъэшъо-шагъ. Сабый бын зилэ унагъоу къуаджэм дэххэм зэрашъу-шIукIырэр, ахэм еджагъэхэр къызэрахэкIыштыгъ, колхозми цыф лэжьакIохэр зэрищыкIа-гъэхэр къылогъагъэх. «Тикъуа-джи, тиколхози бэгъоштыгъ, — ичыхъэ телыгъ тхьаматэм. — Хэти иунагъо хъаркIэ тышчы-хэхъэ сшIоигъу».

Лэджэнышхом бэ ехъопсэ-гъагъэр. Ащыгъум цыфхэр пси, гази яунэхэм арашIэлэнхэм пчыжьагъэх. Хъамамэхэри шылагъэхэп. Лэджэнышхо зила-гъэри мэкIагъэ. КъэсэшIэжы тэтыери тизакъоу зэрэтымы-гъэфедэщтыгъэр, зэрэтэмашъ-хъэу ар къырахъакIыштыгъэ, тхьаматэри шIукIэ агу къэкIы-жыштыгъэ.

Шухъафтынэм изэкъуагъэп, хъакъу-шыкъу купи игъусагъ. Лагъэхэр дэхагъэх, фарфорым хэшIыкIыгъагъэх, ащ фэдэ хъа-къу-шыкъу дэгъухэр тучанхэм атетыгъэп. Бзылфыгъэхэр плъакIо къытфаклоштыгъэх, ла-гъэхэм ядэхагъэ агъэшIагъо-щтыгъ. ХъакIэ къызытфакIо-кIэ ары ахэр Iанэм къызыты-рагъэуоштыгъэхэр. Зэпэлы-дыжьыштыгъэх, агъунэхэм тхыпхъэ шэплэ дахэ къакIокIы-

щтыгъ. Бэрэ тилагъэх. Инсти-тутхэм ташеджэ зэхъуми «Ас-лъанышхом инэпеплтых» аIоу лэгъытIу тилэжьыгъ. Тянэ иза-къоп Цуамыкъошхом фэрэза-гъэр, сабий быным ищыкIэгъэ дэдэ псэуалэхэр къыхихи, унэчIэхъажым къызэрэкIуа-гъэр хъупхъагъэу цыфхэм фальэгъугъагъ, лэжьакIохэр зэрэшымыгъушпэхэрэм ыгъэра-зэщтыгъэх.

Тигъунэгъухэм яунэ икIыхъа-гъэкIэ шъхъангъупчъэ хъагъэ-хэр зыхэлэ коридор пэIутыгъ. Шъхъангъупчъашъхъэм шыб-жый стырхэр зэрыс къошын-хэр зэпэIутхэу тетыгъэх. Ахэр къэзыгъэкIыштыгъэхэр ыкIи алъыплэщтыгъэр Аслъаны-шхор ары. Джыри сынэгъу къы-кIэуоцожьы лъышхоу псыр шыб-жыйхэм атэзыутхэщтыгъэр.

А унэр джыри зэрэщыт. Шъхъангъупчъэхэм шыбжый-хэр атетыжхэп...

Джарэуштэу псэугъэ лъэп-къым икIэлэ плугъэу, советскэ ыкIи партийнэ IофшIэкIошхуа-гъэу Цуамыкъо Аслъанчэрые.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Сурэтым итхэр (сэмэгумкIэ къебгъэжэнышъ): **Кушмэ-зыхъо Мыхъамод, Бэрэдж Нухъ, Цуамыкъо Аслъанчэ-рый.**

ИIофшIакIэ щысэтэхыпI

ЛIэхъусэжэ Алым илээс 26-рэ ыныбжэ, полицием ика-питан, поселкэу Яблоновскэм шыIэ отделым шэлажэ. Ар кIэлэ чан, иIофшIэн шIу елэгъу, ипшгъэрылэхэр зэрифэ-шъуашэу зэригъэцэкIэщтхэм пыл. Алым участковэу Iоф ешIэ, игъэхъагъэхэм яугъу къэсшы сшIоигъу.

Урысыем и МВД иотделэу Тэхъутэмькое районым шы-Iэм иучастковэ уполномочен-нэхэм ялэпIэсэныгъэ ауплэ-кIуным пае зэнэкъокъоу зэха-

щэгъагъэм ЛIэхъусэжэ Алым апэрэ чIыплэр къышчыдихыгъ. Нэужым республикэм шыкIо-гъэ зэнэкъокъом ар хэлэжээн амал иIагъ. ЕдзыгъуитфыкIэ полицейскэхэм яшIэныгъэхэр аушэтыгъэх: Iэшгъэ зэбэныр, щэрыоныр, Iэшэ зэхъын-зэхэлъ-хъажыныр, апэрэ медицинэ Iэпылэгъур, къулыкъу ухъазы-рыныгъэр. РеспубликэмкIи Алым къахэщыгъ, апэрэ чIы-плэр къыфагъэшъуаши, нэпэ-еплэ шIухъафтынхэр къызэрэ-ратыгъэхэм имызактоу, мы зэ-

нэкъокъум иящэнэрэ едзыгъоу Ставрополь шыкIуагъэм хэлэ-жээн амал иIагъ. Ащи Алым хагъэуэфыкIырэ чIыплэ къы-щыдихыгъ.

Полицием икапитанэу ЛIэ-хъусэжэ Алым ныбжьышхо имыIэм, IофшIэнымкIэ къахэ-щызэ ипшгъэрылэхэр егъэца-кIэх. Ащ пае щытхъу ыкIи рэ-зэныгъэ тхылыхэр къыфагъэ-шъошагъэх.

ХЪУШТ Шэбан.

Сурэтым итыр: **ЛIэхъусэжэ Алым.**

УНЭРЭКЪО Рай:

«Адыгэ гупшысэр лъызыгъэкIотэщтхэр»

ИскусствэхэмкIэ республикэ кIэлэ-цыкIу еджапIэу ЛъэцэрыкIо Кимэ ыцIэкIэ щытым IорыуатэмкIэ икIутамэ кызызIауахыгъэр илъэситIу мэхъу. КласситIумэ кIэлэцыкIу 30 ащеджэ. Адыгэ орэд къэуакIэм, шыкIап-щынэуакIэм, пIоблэшIыкIэм афагъа-сэх, Iорыуатэр, адыгэ жабзэмрэ хаб-зэмрэ, кIэлэцыкIу джэгукIэхэр, ады-гэ къашъохэр арагъашIэх. Джыри бжыхэм кIэлэцыкIуэхэр еджапIэм къаштэнхэу загъэхъазыр.

ИскусствэхэмкIэ республикэ кIэлэцыкIу еджапIэм иамалхэм адиш-тэу Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ иунашъокIэ Iорыуатэм-кIэ къутамэр кызызIауахыгъагъ. Ау кIэ-щакIоу ащ фэхъугъэх Адыгэ къэра-лыгъо университетым иорэдыIо купэу

Мыщ фэдэу IорыуатэмкIэ къутамэхэр (нахьыбэмкIэ урыс Iорыуатэм епхыгъэхэу) искусствэхэмкIэ кIэлэцыкIу еджапIэхэу Урысыем итхэм бэша-гъэу яIэх. Ахэм атегъэпсыхъа-гъэхэу егъэджен стандартхэри къыдагъэкIыгъэх. Ахэр арых тэ IэубытIпIэ тIшIыгъэхэр адыгэ Iорыуатэм епхыгъэ дисциплинэ-хэм япрограммэхэр зызэхэтэгъ-уцохэм. Ау нэмыкI лъэпкхэр тIштэхэмэ, гушыIэм пае, Темыр КавказымкIэ Адыгэ Республи-кэм къыщызIауахыгъэ къутамэр апэрэ. КIэсэгъэтхы — тызщып-сэурэ шъолъырымкIэ зыми джырэкIэ ащ фэдэ иIэгон. Арышъ, культурэмкIэ АР-м и Министерствэу (министрэр Чэ-мышъо Гъазый) а унашъор зы-шыгъэхэми, республикэ кIэлэ-цыкIу еджапIэу зижъау а къу-

тамэр чIэзыгъэуцауагъэми (пашэр ШхончбэшIэ Мурат), кIэлэегъа-джэхэу джы нэс зыщымыгъо-зэгъэ Iофым еуцолIагъэхэми «тхашъуегъэпсэу» ялогъэн фае.

Сыд фэдэ IофкIи егъэжэгъур къын. Программэхэм язэхэгъэу-цон, зэрагъэшIэщт IорыIотэ тек-стхэм якъыхэхын, шыкIапщы-нэхэм, пIоблэ хъупкхэм, пхъэ-кIычхэм яшIын, кIэлэегъаджэхэм якъыхэхын, ахэм яшIэныгъэрэ ягупшысэрэ пшъэрылъ шъхъаIэу тIлэм тегъэпсыхъэгъэныр — язырызыгъоу мыхэм икIун Iоф къапыкIыгъ. Ау элпстэуми анахь къыныгъэр ны-тыхэм къащыб-лагъэу мы Iофым хэщэгъэ цыф-хэм, кIэлэегъаджэхэм, чыжъэу цыгъхэу «хэтэ ар зищыкIагъэр?» зыфэлпощт упчIэм ыгъэгумэ-кI-хэрэм къагурыбгъэлон фэгъэ-непэ ащ фэдэ адыгэ кIэлэцыкIу

еджапIэ тызкIыфэныкIор. Тызэ-рэфаем фэдэу зэкIэ агурыдгъэло-шугъэу сIорэп, ау илъэситIу хъугъэу къутамэр мэлажъэ, хъу-гъэмрэ мыхъугъэмрэ зэдгъэзэфэн тIлэкIынуу амал щыI.

Пшъэрылъ шъхъаIэу адыгэ IорыIотэ къутамэм иIэр адыгэ-гу яIэу, адыгэ гупшысакIэ ахэ-лэу, псэ зэлухыгъэкIэ дунаим хэплээшъухэу, адыгэм къыхи-хыгъэ шIугъэхэм ащыщ горэм фэлэпIасэхэу кIэлэцыкIуэхэр пIугъэнхэр ары. ШыкIапщынао е орэдыIо зэкIэри зэрэмыхъу-щтыр гъэнэфагъэ. Илъэсиблым къыкIоцI кIэлэцыкIуи 100 еджэу, зыгIу-зыщ Iэзэ дэдэу ахэм къа-хэкIмэ, лъэпкымыкIэ текIоны-гъэшхоу пIыгъэ хъушт.

Программэхэр сыд фэдизэу дэгъоу зэхэбгъэуцауагъэхэми, ахэмкIэ езыгъэджэщтхэр икIоу

щымыIэхэм е зыфэ-мыIуагъэ, къыдэмы-лбгытагъэ горэхэр къы-хэкIмэ, Iофыр кIэ-кIырэп. Дисциплинэ I1-мэ япрограммэхэм непэ къызнэсыгъэми тахэлэзыхъажъы, нахь къызэрыкIоу, нахь Iэрыфэгъоу, предмет пэпчэ ипшъэрылхэм адиштэу зэрэхъуштым тыпылъ. Сыхъатэу апэлухъэхэрэми тахэл-лэжъын фаеу мэхъу. АщкIэ тхъаегъэпсэу ШхончбэшIэ Мурат, сыд фэдэ упчIэ шыIэ-ми, пэрыохъу фэмы-хъоу зэрегъэзафэ. Ащ фэдэу ятIонэрэ илъэс еджэгъум адыгэбзэ урокхэр шъхъафэу хэдгъэхъанхэ фаеу хъугъэ.

Апэрэ илъэс еджэгъум Iоры-уатэмкIэ, жэбзэ-хабзэмкIэ фи-лологие шIэныгъэхэмкIэ канди-датхэу Пашты Мадинэрэ Хъа-къунэ Эльзэрэ рагъэджагъэх.

Апэрэ-ятIонэрэ классхэм IорыуатэмкIэ акIушт темэу про-граммэм хэдгъэуцауагъэхэр кIэлэ-цыкIуэхэм къыхылыгъэкIэу къы-чIэкIыгъ. Ар IофыгъуитIумэ яп-хыгъэ: апэрэмкIэ, къутамэм къэкIорэ кIэлэцыкIуэхэр къэлэ-дэсых, нахьыбэр тегIупщы-хъагъэу адыгабзэкIэ гушыIэрэп, къызыгурымыIуахэхэри ахэтых; ятIонэрэмкIэ, адыгэ Iорыуатэр джырэ сабылхэм апэчыжъэ дэдэ хъугъэ. Ащ иушъыхагъухэм ягу-гъу къэсшIынэп, ар Iоф шъхъаф. Ау кIэлэцыкIуэхэри ны-тыхэри фаех абзэ къаштэжъынэу.

Адыгабзэр шъхъафэу зыхэ-тэгъахэм, ащ пэлухъашт сыхъат-хэр Iорыуатэмрэ жабзэмрэ ясы-хъатхэм къахэтхыгъэх. А пред-метхэм яегъэджен нэмыкI еклIолакIэ фэтшIыгъ: орэдэу зэ-рагъэшIэщтхэри хабзэм, жабзэм щыщ Iахъэу акIун фаехэри бзэм епхыгъэхэу, джэгухэзэ бзэр зэ-рябгъэшIэщт методикэр къы-дэлытагъэу урокхэр кIэлэегъа-джэм егъэпсых. ГушыIэм пае, мэкъэ Iужъухэр къалошъунхэм пае псынклэрыло Iурылпчъэхэр, мэкъэпэшIыжъ джэгукIэхэр егъэ-федэх. Яжабзэ хагъэхъоным пае анахь апэблэгъэ темэхэмкIэ гу-шыIэ зэпэгъодз кIэкIхэр, унэгъо-Iахьыл-лъэпкъ къэбархэр, пшысэ цыкIуэхэр зэхагъэуцох. А зэпстэ-ури ижырэ орэдэу зэрагъашIэ-хэрэм япхыжыгъэх. КIэкIэу къэпIон хъумэ, еджапIэм (СОШ), унагъом щызэхыхэрэ бзэм тIэ-

кIу нэмыIэми хэдгъэхъоным ары тызшыпIыгъэр.

Унагъом адыгабзэкIэ шыгушъы-Iэхэрэм абзэ нахь псынклэу къе-тIупщы. Щысэ къэхъын: ятIонэрэ классым щеджэу ГъубжъэкIо Марет адыгабзэр ор-сэрэу ешIэ, ащ дахэу бзэр зэригъэщэрыорэр къышщигъэлэгъагъэ Нарт Ащэмэз икIэбар кызызIауатэрэм. Езбы-рэу зэригъэшIагъэу щымытэу, гурэ-псэрэкIэ зэхышIагъэу, ма-ккъэкIэ зыкъыдишIмэ, ежъ къы-зэргурылорэм ишыхъат къэIуа-кIэхэр къыхидзэхэзэ икIэбар егъэкIэракIэ. Марет шыкIапщы-нэм анахь дэгъоу къезыгъало-хэрэм ащыщ, IэпэщысэхэмкIэ IэпIас. Джыри къыхэзгъэщыхэ сшIонгъу. Кайхан Нэрыс — ар IупкIэ дэд епIорэр епхъуатэ, бзэ-ри дахэу Iуль, орэд къэлоным нахь фэлэзэмэ ащыщ. Хъатам Гунэф, Умэрэ Тамил, Шъэожъ Ялий — мыхэр шыкIапщынэм дэгъоу къырагъалоу зэрэхъугъэхэм имы-закъоу, орэдхэр къыхэздыдзэхэ-рэм ягъусэу шыкIапщынэмкIэ дежъыух.

ЫпэкIэ кызырэщысIуагъэу, къэлэ кIэлэцыкIуэхэр адыгабзэм-кIэ къын хэтых. Къэлэ кIэлэ-цыкIу IыгыпIэхэм, нянехэм (ахэр нахьыбэмкIэ урысых), те-левизорым къадэтэджыгъэхэм илъэси 10 — 12 аныбжъ хъу-гъахэу ныдэлъфыбзэр алэкIэзы-гъэмэ, къягъэштэжыгъуай. Ны-тыхэр ары зыфэгъуIэхэрэр: «мы-хъуштми адыгабзэкIэ къэгъу-щыIэных» аIозэ, къутамэм яса-бийхэр къагъаIох. Ау, гъэнэфа-гъэ, IорыIотэ къутамэм изакъоу ар зэшIуихышъуштэп.

(Джыри
къыкIэлъыкIощт).

2012-р — ТАРИХЪЫМ И ИЛЪЭС

ТиблэкIыгъэ щыщ пычыгъохэр

Тызэрэщыгъуазэу, илъэс къэс зы мэхъэнэ ин зилэ хъугъэ-шIагъэ горэм ыцIэ епхыгъэу агъэнафэ. Мы илъэсыр тарихъым и Илъэс. Ащ елбыхыгъэу тэри, тарихъыр зэпырыдгъазэзэ, рубрикакIэ къы-зэлутэхы, тигъэзет нэклубгъохэм ащ къыхэхыгъэ пы-чыгъохэр къащыхэтутыштых. Урысые хэгъэгущом иемкIэ къедгъэжъэн, тилъэпкъ тарихъкIэ лъыд-гъэкIотэн.

1699-рэ илъэсым пачы-хъэу Петр Первэм унашъо

къыдигъэкIыгъагъ «Москва икIэбзэныгъэ лъыплъэгъэным, хэкIыр ыкIи нэмыкI пыдзафэ-

хэр урамхэм, тIуакIэхэм ащи-зытэкIухэрэр гъэпщынэгъэн-хэм фэгъэхыгъэ» зыфиIорэр.

1722-рэ илъэсым Петр Первэм игъоу зэрильэгъугъэм тетэу, чIыопсым изытет мафэ къэс агъэунэфы хъугъэ.

1716-рэ илъэсым Петр Первэм апэрэу Урысыем идзэ Устав къыдигъэкIыгъагъ.

1803-рэ илъэсым «Санкт-Петербургские коммерческие ведомости» зыфиIорэм апэрэу УрысыемкIэ гушыIэзэгъусэу «железная дорога» («мэшIоку гъогу») шагъефадагъ. Ащ ыпэ-кIэ «чугунная дорога» агъефе-дэщтыгъэр.

1891-рэ илъэсым гъогуры-кIоным и Шапхъэхэр зэри-

укъуагъэм пае апэрэ бзыль-фыгъэр зэтыраIэжъагъагъ.

1820-рэ илъэсым А.С. Пуш-киным поэмэу «Руслан и Людмила» зыфиIорэм итхын Iухыгъ.

1849-рэ илъэсым Москва и Кремлевскэ дворецышхо къы-зэлъагъэнэфыгъ.

Зыгъэхъазырыгъэр
МАМЫРЫКЪО Нуриет.

КЪУНЫЖЪ МЫХЪАМЭТ ЫНЫБЖЪ ИЛЪЭС 85-рэ ХЪУГЪЭ

Цыф штырытым кӀуачӀэ кыуеты

Цыфым зы сыхъат нахь мыхъуми гушылӀгъу узыфӀхъукӀэ, зыфӀдэр дӀгъу дӀдӀу кыбгъурымылорӀми, зы шӀн гъӀнӀфагъӀ горӀхэм гу алы-отӀ, гушшысӀ гъӀнӀфагъӀ горӀхэр уигъӀшыгъӀхӀу укыкӀлӀрӀкыжы. Ау цыфым илӀэс псаурӀ Иоф дӀпшлагъӀ зыхъукӀэ, икыу дӀдӀу изекӀуакӀи, игъӀп-сыкӀи, игушылакӀи, ишӀэни дӀгъоу иошыкӀых. Джащ фӀдӀу Къуныжъ МыхъамӀт ЩамсудинӀэ ыкӀом зы илӀэсрӀ Иоф дӀсшӀнӀу синасып кы-хыгъ. ИофшӀлакӀи, ишӀыкӀэ-гъӀпсыкӀи, игу-шылакӀи сакӀырыпӀлын слӀэкӀынӀу амал сӀлагъ ыкӀи шысӀетехыпӀлӀ сфӀхъугъ, нӀмыкӀлӀу кыӀпӀон хъумӀ, илӀэжыгъацӀ кызнӀсыгъ. Ар шӀӀныгъӀ-хэм зыщахагъӀхӀорӀ АдыгӀ республикӀэ инсти-тутым Иоф шысшӀлӀ зӀхъур ары. Къуныжъ Мы-хъамӀт адыгабӀзмӀрӀ адыгӀ литературӀмӀрӀ яка-фӀдрӀу кызӀзӀуахыгъагъӀм ипашӀу зы илӀэс-рӀ Иоф зыщишӀлагъӀм тефагъ.

Къуныжъ МыхъамӀт цыф штырытӀу, цыф рӀхъатӀу, шӀн гъӀтӀылыгъӀ илӀу шыт. Иоф дӀп-шӀнӀкӀ гуӀсӀф, умышӀлӀрӀм уналӀ тырыуегъадӀз. ІӀпылӀгъу кыӀпфӀхӀу, ИофшӀлакӀм уфегъасӀ, ишӀӀныгъӀ кыӀбдогошы, кӀлӀзегъӀдӀжӀ шыпшк. МыхъамӀт упчӀӀжыгъу кызыпфӀхъукӀэ, мыт-хытхъу, чыжыу ыпӀкӀэ ІаӀӀти, Иофгъо зӀ-фӀшъхӀафхӀэр кызӀзхыфхъӀз, адыгӀхэм зӀралӀоу, «кыӀупкӀӀпкӀыхъӀз» упчӀӀу ӀптыгъӀм иджӀуап укыришӀалӀштыгъӀ. Зы Иоф горӀ кыӀбдӀмы-хъоу, зыпстыжыу, икӀыпӀӀр умыгъотӀу кызыш-хӀкӀырӀм ренӀу мыщ фӀдӀу ылоштыгъӀ: «А узгъӀгумӀкӀырӀ Иофыр псыхъо чӀӀӀрым хадзи егъӀхъ». Ары шъхъае, Иофыгъор псыхъом хӀодзӀкӀэ Иофыр зӀшӀоыхъӀгъӀ хъуна? — ренӀу Ӏтлани упчӀӀ кыӀуцштыгъӀ.

Ау ежъ МыхъамӀт ылоштыгъӀ: «АдыгӀмӀ «непӀ шӀлӀн плӀӀкӀыштыр неущ умыхъы» ало нахь мышӀӀми, а непӀ кыӀбдӀмыхъугъӀ Иоф-гъом неущ жыу кыфӀгъӀзӀжъ. ТыгъуасӀ кыӀб-дӀмыхъугъӀер непӀ нахь псынкӀӀу кыӀбдӀ-хъушты». АщкӀэ кыӀомӀ шӀоигъуагъӀер плӀыр-стырым ухӀтӀу шӀлӀрӀ Иофым шӀуагъӀ кыӀзӀ-римытырӀер, кӀуачӀӀрӀ лӀапсӀрӀ ащ зӀримыӀӀр ары. Ащ дыкӀыгъоу ор-орӀу гушшысӀ уигъӀ-шыштыгъӀ: сьд фӀдӀрӀ Иофгъуи изӀшӀоыхн лӀапсӀу илӀн фаер акъыл, шӀн гъӀтӀылыгъӀ. Къуныжъ МыхъамӀт ӀпхыжыгъӀгъӀ Иофым хӀ-шыкӀ зӀрӀфыуиӀӀр ренӀу зӀхыуигъашӀӀштыгъӀ, пытагъӀ кыӀпхилъхъӀштыгъӀ.

КӀӀухым БӀрӀтӀрӀ ХъамидӀэ иусӀу «ТамӀу кыӀзгӀотыр» зыфӀлорӀмкӀэ ситхыгъӀ кӀӀкӀ кыӀ-сыухынӀу сыфай.

**«Цыфым шӀу фаши, гъашиӀм мыкӀодӀу
Ащ ипӀзгӀокӀ зӀ щыбгъотыжыын,
О уишӀушлагъӀ тамӀу кыӀбгӀотӀу,
ДунӀе гъогухӀм уащиӀтын.**

**Цыфым шӀу фаши, гъашиӀм икынхӀм
О уихыгъӀ уащхъарихын.**

**ЦыфыгъӀ ӀхӀӀмӀ, гӀлӀты ӀнхӀм
КӀуачӀӀ кыӀуатӀу укыагъотын».**

Къуныжъ МыхъамӀт тыгу кыӀддӀӀу тыфӀ-гушӀо! ПсауныгъӀ пытӀ илӀу, гухӀкӀи гукъауи имыӀӀу, илӀӀсыбӀрӀ псӀунӀу фӀтӀӀо!

КӀӀСЭБӀЖЪ НӀфсӀт.

**АдыгӀ кыӀралыгъо университетым бзи-тӀушӀӀныгъӀмкӀэ илабораторие егъӀдӀжӀн
ИофымкӀэ испециалист.**

Дневник тхъапӀхӀм кыӀуатӀ

ХъакӀӀмызӀ БиболӀт бӀп ыгъӀшлагъӀер, илӀӀс 63-рӀ. КыӀ-зытхӀамытыжыыр илӀӀс 12 хъу-гъӀми, кыӀздӀхъухъӀгъӀ кыӀа-джӀу ПӀнӀхӀси (ТӀхъутӀмыкӀое район), бӀрӀ зыщыпсӀугъӀ кыӀ-лӀу Мыекъуапи адӀсхӀм, ныб-джӀгъубӀу илагъӀхӀм, илофшӀӀ-гъугъӀхӀм ащыгушӀӀрӀн, «щы-фышӀлӀгъ, пӀӀӀ дӀгъугъ, фыз-шӀлокӀыгъӀер бӀ» алозӀ игугъу шӀукӀӀ ашӀыжы. ЗидахӀ ради-омкӀӀ, гъӀзӀетымкӀӀ ащ ыӀуагъӀер макӀӀп. АдыгӀ хӀку радиокоми-тетым итхъамӀтӀгъӀ усӀкӀо цӀ-рыӀоу ЖӀнӀ КъырымызӀ илӀӀс-ыбӀрӀ игодзагъ, хӀку ыкӀи респу-бликӀ гъӀзӀетхӀу «СоциалистическӀэ Адыгей» зыфӀлоштыгъӀм ыкӀи «АдыгӀ макъӀм», «Адыгейская правда» зыцлагъӀм ӀдӀлым ип-ашӀу, редакторым игуадзӀу, ре-дактор шъхъаӀу ащылӀжыагъ. А илӀӀсхӀм кыӀклоцӀ адыгӀ тхӀкӀо-усӀкӀо пчӀагъӀмӀ гушылӀгъу афӀхъоу, тхылъӀу кыӀдагъӀ-кыӀхӀӀрӀ шӀухафтынӀу кыра-тыхӀу бӀрӀ кыӀхӀкыгъ.

БиболӀт кыӀшӀинӀгъӀ дневни-кӀу бӀмышӀӀу тызыхӀпӀлагъӀм гушшысӀу илагъӀхӀм ащышӀхӀр, ыпшӀӀкӀӀ кыӀзфӀсӀуагъӀер кыӀ-зыгъӀшыпкыӀжыӀр тхыгъӀхӀр дӀтӀлӀгъуагъӀх. АхӀр зыфӀгъӀ-хыгъӀхӀр адыгӀ прозӀм лӀапсӀ фзышӀыгъӀ тхӀкӀо инӀу КӀӀрӀшӀ Тембот зӀлукӀӀгъоу дырилагъӀ-хӀм ащыш, джащ фӀдӀу гушшы-сӀу зыхӀтыгъӀхӀр арых.

Мыщ кӀӀлыкӀлоу ХъакӀӀмызӀ БиболӀт идневник дӀтхагъӀхӀм ащыш пычыгъуитӀу кыӀхӀӀтӀу.

**ЛӀХЪУСӀЖЪ
ХъаджӀрӀтӀы.**

БиболӀт иныбджӀгъу блӀ-гъагъ.

**1966-рӀ илӀӀс, гъӀтхӀпӀ
мазӀм и 13**

«СшӀӀрӀп кыӀсфихыштыр, кыӀсфшӀлӀштыр, ау сыкӀӀгӀлӀ неущрӀ мафӀм. СычӀыенӀу сы-гъолъыжымы, пчӀӀдыжымы сшӀуабӀ дӀшӀӀ. СӀгузажъо, сӀ-гузажъо. ГъӀшӀӀгъоны! Ар ти-мафӀхӀм яшӀӀнынкӀи мӀхъу. ЦыфхӀм сачмыгъушӀпжыӀ-нӀу, сакырыхӀнӀжыӀнӀу сшӀлагъӀ шыӀӀп. Арын фае гуӀсӀф кы-сӀзымытӀу сыкызыхъакӀырӀр. СыдӀу гъӀшӀӀгъона дунанишхӀр! НахъышӀум кӀӀхӀопсызӀ, гугъӀзӀ цыфым игъашӀӀ къехъы...»

**1966-рӀ илӀӀс, гъӀтхӀапӀм
и 17**

«БӀрӀскӀшху. КомандировкӀэ непӀ сыкыкӀыжыгъӀ. ГъӀтхӀ губгъо ИофшӀӀнхӀр зӀрӀкӀохӀрӀм ехыӀлагъӀу кыӀзгъӀхъазырыгъӀер хӀку радиомкӀӀ пчыхъашъхъӀ кӀошты. Ар згъӀхъазыри, матери-алыр радиом итхъаматӀу ЖӀнӀ КъырымызӀ кыӀкӀӀзгъӀтхӀнӀу зӀрыс кабинетым схыгъӀ. Ди-ванӀу итым КӀӀрӀшӀ Тембот тес. СӀлам есхыгъ. СӀ сизакъоп, кӀӀлакӀӀхӀр Тембот шӀукӀытӀх. СыкычӀӀӀкыжыӀнӀу кыӀзгъӀзӀ-жыгъӀ. КӀӀрӀшӀм сыкыгъӀгъу-цугъ. КыӀздӀгушылагъ. Сыкы-зӀрӀчӀӀкыжыӀу сытӀыси, хӀз-гъӀзырӀ шымыӀу тхӀкӀо иным ыжӀ кыӀдӀкыгъӀхӀр стхыгъӀ: «ХъакӀӀмызыр, сыбдӀгушыӀӀ сшӀоигъоу сыгу къехъӀ, ау хъу-рӀп. ЖӀбӀзӀ дахӀ пӀуль. РадиомкӀӀ укыӀгушыӀӀ зыхъукӀӀ, сыодӀлӀу бӀрӀ. УкыӀзтегушыӀӀрӀр жӀбӀзӀ зӀгъӀкӀугъӀкӀӀ кыӀоо. Тем ин

пшӀтӀн фае. Анахъу публици-стическӀ очеркхӀм ятхын зыфӀ-гъас. ЕджӀнӀу фежӀӀрӀр пыкы-жыын ымылӀӀкӀӀу тхӀ. Проблем-нӀ упчӀӀхӀр кӀӀӀтӀыхӀзӀ шы. О ахӀр пфӀукӀочӀыӀнхӀу кыӀсшӀо-шы. ШъхъахынагъӀер кыӀзтемы-гъакӀу.

СадӀжъ кыӀкӀори тызӀдӀгу-шыӀн. Ащ фӀдӀ Иофым сӀ сы-дӀшъхъахыштыӀп. УмыукӀытӀу зӀгорӀм кыӀкӀо садӀжъ. Птхы-гъӀхӀрӀ кыӀздӀхъых. ТыздыхӀп-лӀн. «Зы шъхъӀ нахы, шъхы-тӀу», — аӀуагъ. УмыукӀыт. ШӀуа-гъӀ кыӀпхын плӀӀкыштыгъӀ зы умышӀӀу ушысыныр емыкӀу.

РенӀу Иоф зыдӀшӀжъ. ТемӀ ин горӀм Иоф дӀпшӀӀнӀу егъаӀжъ. «Иоф мыублӀм блӀ хӀс» зӀра-лорӀм зыкытемыгъӀгъащты. Еп-хыжыӀрӀр уизӀхъшыкӀи уижаб-зи кыӀхыштыгъӀ.

ШӀу слӀӀгъурӀ тхӀкӀошхом кыӀсӀуагъӀм инӀу сырагъӀгуп-шысӀагъ. Сыда тхӀкӀо цӀрыӀом егъӀлӀгъуштыгъӀ? СӀтхы кӀӀлӀ-цыкӀлӀхӀм апае повесть. Ар мыкӀодыжышты темӀхӀм ащыш. БлӀкыгъӀ ХӀгъӀгъу зӀошхом тицыфхӀм лыгъӀу шызӀра-хъагъӀер бӀ. ЯтӀонӀрӀ классыр кыӀзыухыгъӀ шӀӀӀжыӀем ылӀӀ-гъугъӀер, пӀкӀӀкыгъӀер кыӀӀуатӀ сшӀоигъу. ЕзгъӀжыагъ рассказ гори. Ари заом фӀгъӀхъыгъ. СӀӀӀхӀ юмористическӀ ыкӀи са-тирическӀ рассказхӀр...

СыкӀошты КӀӀрӀшӀ Тембот дӀжъ. СыкӀошты, ау сшӀӀрӀп кыӀсиӀоштыр, ситхыгъӀм кыӀриӀолӀштыр...»

Спортым фӀшӀагъ

ТинеушӀрӀ шылакӀӀ зӀлгытыгъӀшты ныб-жыкӀӀхӀр непӀ зӀрӀ-тӀпӀуштыӀм, зӀрӀдӀгъӀ-

сӀштыӀм бӀ елытыгъӀер. КӀӀ-лакӀӀхӀр гъогу пхӀндж темы-хъанхӀмкӀӀ, мыхъунхӀр амы-шӀӀнхӀмкӀӀ, аркыӀм, тutyным апыщӀагъ мыхъунхӀмкӀӀ спор-тыр амалышӀоу шыт. Ау ар пхӀлӀу укыӀхъун фае нахь, сьд фӀдӀзӀу уисабыӀ фӀзгъӀсӀнӀу уфӀакӀи, ежыӀр ыгукӀӀ фӀмы-емӀ ар кыӀбдӀхъуштыӀп. Цы-фым спортыр шӀу ылӀгъӀоу, ащ имӀхъанӀ кыӀгурыӀоу, Иоф зыдишӀӀжъ зӀпытӀу шытын фае.

Ащ фӀдӀ кӀӀлӀ ныбжыкӀӀ сӀ непӀ нӀуасӀ шӀузфӀсшӀыштыр. Ар кыӀаджӀу КъунчыкӀохаб-лӀ шыцӀу, я 10-рӀ классым щеджӀу Тыгъужъ Юсыф ары.

Ащ ыныбжъ макӀӀми, спор-тым гъӀхъагъӀхӀр шышыгъӀх. Адыгейим имызакъоу, кыӀра-лыгъом ичӀыпӀӀ зӀфӀшъхӀаф-хӀм самбӀмкӀӀ зӀнӀкыӀокуӀоу ащыкӀуагъӀхӀм ахӀлӀжыагъ, текӀоныгъӀхӀр кыӀащыдихы-гъӀх. Спортым Юсыф пыщӀагъ зӀрӀхъугъӀер янӀ-ятӀхӀу Аслъан-рӀ НурыетрӀ ягуап, яклӀӀ гъо-гу тӀрӀз техъанымкӀӀ, шӀн-зекӀокӀӀ дӀйхӀр кыӀхӀмыфӀн-хӀмкӀӀ спортыр ІӀпылӀгъу кыӀ-фӀхъунӀу алытӀ. Юсыф апӀ самбӀм пыхъанӀу зӀрӀхъугъӀер ащ итренерӀу Къуекъо Аслъан шӀушлагъӀу зыфӀплӀӀгъумӀ хъуштыр. ЯтӀонӀрӀ классым шыригъажыи иныбджӀгъуӀхӀм бӀнакӀо адӀкӀуагъ, итренер ыгу етыгъӀу Иоф кыӀзӀрӀдӀшӀӀрӀм елытыгъӀу спортым ар нахь фӀшӀагъӀ мӀхъу.

Щыф гуӀсӀфӀу, тренировкӀ-хӀм ялӀхъан хӀукъоныгъӀу ышӀыхӀрӀм ядӀгъӀзыжыын, ІӀпӀӀсӀныгъӀу ІӀкӀӀлӀы хъу-гъӀм ихӀгъӀхъон альӀныкыӀокӀӀ Къуекъо Аслъан теубытагъӀ хӀлӀӀу, мӀкӀӀ рӀхъаткӀӀ кыӀз-рӀриӀлорӀм ишӀуагъӀкӀӀ, Юсыф

хӀхъоныгъӀхӀр ышӀынхӀ елӀӀ-кы. АщкӀӀ ар итренер лӀӀшӀу фӀраз.

НепӀ бгъӀсӀрӀ сабыим хап-лӀхъӀрӀр кыӀгъӀшпыкыӀжыӀм, ар зымыуасӀ зӀрӀшчымыӀӀр ащ кыӀгурыӀозӀ илофшӀӀн егъӀп-сы. КъуаджӀм мы спорт лӀӀп-кыӀм зыщиушӀомбгъуным ылӀӀныкыӀокӀӀ икыӀоу яшыкӀӀгъӀ ІӀпылӀгъу зӀрамыгъотырӀр, мылӀку икыӀу зӀралӀкӀмылӀтыр пӀрыохъу мӀхъу.

Юсыф спортым, самбӀм фӀ-шӀагъӀу зӀрӀшчытыр мафӀ кыӀс нахь лӀӀш мӀхъу. ЗӀнӀкыӀоку зӀфӀшъхӀафхӀу зыхӀлажыӀхӀ-рӀм ащилӀгъгъурӀр ыужкӀӀ ежыӀри егъӀфӀдӀ, кыӀшъхъа-пӀ.

АдыгӀ кӀӀлӀ дӀгъур, гъӀса-гъӀр сыдыгъуи алытӀ, янӀжыӀу Гошнагъо ар Юсыф гуригъӀо-ным пылӀ. Ащ пае шысӀ зӀ-фӀшъхӀафхӀр кыӀфихыыхӀзӀ кӀалӀм игулгытӀ кыӀгъӀушчы. Кыарыум ыпӀ цыфыгъӀер, ады-гагъӀер шӀыӀнхӀ зӀрӀфаер, цыф-м уахахъӀм, дахӀкӀӀ уакы-хӀшын зӀрӀфаер, ежъ Гошнагъо игъашӀӀ щигъӀунӀфыгъӀ цыф зӀхӀтыкӀӀхӀм афегъасӀ.

Зыщыш кыӀуаджӀу Къун-чыкыӀохаблӀ, илӀӀпкыӀ зӀригъӀ-дӀхӀштыӀм, адыгагъӀм ишап-хъӀхӀр зӀримыукуштыӀм зӀра-пылӀтыр мыгъуащӀу шыт. Юсыф еджапӀӀр кыӀзыухкӀӀ, ыгукӀӀ зыфӀӀшӀгъӀ спортым нахь пӀблагъӀ зышӀӀу фӀдӀжӀн игухӀлӀ. НахъыбӀрӀ зӀнӀкыӀо-кухӀм ахӀлӀжыӀным, ахӀм гъӀхъагъӀ ащишӀыным кӀӀхъо-псы. Ар Юсыф кыӀзӀрӀдӀхъу-штыӀм, КъунчыкыӀохаблӀ ида-хӀ чыжыӀу зӀригъӀуштыӀм тӀри-тичыхъӀ тель ыкӀи гъогуо кы-хихыгъӀм дӀмыхъу, гуахъо хигъуатӀу рыкӀонӀу, гъӀхъа-гъӀхӀр ышӀынхӀу, янӀ-ятӀхӀр зӀ-рӀшчыгъыхӀрӀр кыӀгъӀшпы-кыӀжыӀнӀу тыфӀлӀало.

ТЫГЪУЖЪ Санят.

ГъӀтӀрӀзыжыын

ГъӀтхӀапӀм и 3-м кыӀдӀкыгъӀэ номерым «АдыгӀ хабз» зыфӀлорӀэ статьям ипӀублӀ гушылӀ хӀукъоныгъӀхӀр хӀхъу-хъагъӀх: «я 5-рӀ классым» ычӀыпӀӀкӀӀ «апӀрӀ классым...» тхыгъӀн фӀягъӀ. ТхылъхӀр кыӀхауыным пӀӀухъӀгъӀ ахъ-шӀр (сомӀ миллиони 4,5-рӀ) АР-м гъӀсӀӀныгъӀмӀрӀ шӀӀ-ныгъӀмӀрӀкӀӀ и МинистерствӀ кыӀтӀупшыгъагъ. ЗӀнӀкыӀокум шытекӀогъӀ авторхӀм шӀухафтыныр (сомӀ миллион хъоу) кыӀзытыгъӀер ШӀӀумӀн ХъазрӀт. «АдыгӀ хабз» зыфӀлорӀ тхылъхӀр 2007 — 2008-рӀ илӀӀсхӀм кыӀдагъӀкыгъӀх.

СУРӔТ дахӕу шыуапашхӕ кыслъхъагъэм итыр нӕбгырипшӕ. Зӕклӕ ахӕр зы бын-унӕгъошхоу зӕдӕ-псӕух. Ачӕгкӕ зышхӕ фӕшхъаф кыдӕмыщырӕ бзылфыгъӕ нахъ хӕкӕотагъӕр кӕгъӕуцокӕгъӕ нӕбгырибгъумӕ ян. Шыппкӕ, мыкӕлӕцӕкӕуимрӕ пшӕшӕжъыемрӕ кӕлахыгъӕху шаплух сикъоджӕ Мамхыгъӕ щыпсӕурӕ зӕшхӕгъӕсӕху Шатӕкыо Аскӕрбийрӕ Розӕр яунагъо.

— Тӕ кытхӕкӕгъӕ пшӕшӕр унагъо ихъагъ, зы шӕожъыерӕ пшӕшӕжъыерӕ илӕх, ахӕр садӕжъ кӕаӕоху «нӕнӕжъ» аӕу зыкысашӕкӕ зыхъукӕ, сигушӕуагъо гъунӕнчъ, — еӕо Розӕ. — Мыдрӕ нӕбгырибгъур кӕаӕитхыгъӕху тӕплух, тӕгъасӕх, зыныбжӕкӕ зытефӕрӕр етӕгъаджӕ.

— Роз, уипшӕшӕ шыппкӕ «нан» кызыуиӕкӕ, оркӕ зымыуасӕ шыӕп. Мыдрӕ нӕбгырибгъури кыыогъуцокӕгъӕху «мам» аӕозӕ здырагъаштӕу кыоджӕхӕба? — теупчӕ Розӕ ыгу илӕ шыппкӕр изакъоу кыткӕлӕлырысӕу къедгъаӕо тшӕогъоу.

— Илфыгъӕ «мам» ыӕу ыгъашӕу къеджӕмӕ хӕт имыгӕпӕна? — ынӕгу нахъ

БЫН- унӕгъошхо дах

кӕнӕфыгъӕу кыттыхъу-гъӕу ишӕлӕгъу мыухыжъ ышхӕ кытфырехы Розӕ. — Ащ нахъ макӕп тигушӕуагъо кытхӕмыкӕгъӕху, тштагъӕху тплурӕ нӕбгырибгъур «мам, пап» кытаӕозӕ кытаджӕхӕ зыхъукӕ. Ахӕр зӕклӕ тпси, тыгуи, тшхъи, тпкышӕоли ащыщ шыппкӕ хъугъӕх. Джы сегушысӕзӕ сӕгъӕшӕгъожы ахӕр темылфӕхӕ шыӕкӕлӕпсӕукӕу тзыхӕтыгъӕри, гушӕуагъоу непӕ тфӕмыӕотӕкырӕри тимыагъӕхӕм тызӕрӕхуштыгъӕм. Зӕклӕ ахӕр тикӕлӕх ыкӕи типшӕашӕ, тигушӕуагъох ыкӕи тибайныгъӕх. Апӕу нӕбгырищ кӕаӕитхыгъӕгъ. Ахӕр кызырӕтфыштыхӕм, шӕулӕгъоу афӕтшыгъӕм тыдахыхи, етӕлани нӕбгырӕ зытӕу кӕаӕитхынӕу тӕозӕ, тлӕгъурӕм тыгу егъу-зӕ нӕбгырихы нӕдгъӕсыгъ. Тӕтих ахӕр зӕклӕ, тырян ыкӕи тырӕт. Зӕклӕри тизфӕдӕх, зӕхӕдз тшӕлрӕп, тшӕодахӕх, тшӕодӕгъух. Тиунӕ ахӕр кызыекӕлужхӕкӕ, гушӕуагъор изыбзӕ мӕхъу. Зым адрӕр ыужӕу кытӕкӕуалӕхӕзӕ кытфӕчӕфху «мам, пап» кытаӕо зыхъукӕ, зыпӕ кӕзтымыштӕн шыӕп.

Розӕ ицӕкӕлугъори иныбжыкӕлугъури дӕгъоу ыгу кӕкӕжыых. Япшӕшӕ закӕо фашӕштӕмкӕ яни яти кӕогъанӕ ялагъӕп. Ахӕм кыфырӕлӕ шӕулӕгъур дӕгъоу зӕхишӕзӕ пшӕашӕр кӕзтӕджыгъ. Мамхыгъӕ дӕтыгъӕ райвоенкоматым, КПСС-м ирайком ащыӕжъагъ. Мары илӕс 30 хъугъӕу Шӕуджӕн район гъӕ-

штӕу фӕпагъӕх, шхыныгъо зӕфӕшхӕафхӕм ащагъаӕлӕхӕрӕп. Кӕлӕцӕкӕу гушыӕ чӕф-шхы

зетӕу «Зарям» иредакцие ӕоф шӕшӕ, ыпӕклӕ машинисткагъ, джы компьютерым кӕлӕлырыс. Ащ фӕдиз уахӕтӕм зыдӕлӕжъагъӕхӕм яӕофшӕгъу бзылфыгъӕ ищытхъу фӕшхъаф аӕорӕп.

— Ти Розӕ фӕдӕ ӕофышӕ Тхӕм кыуеу зӕпыт, ипшӕрылӕ зӕригъӕаӕлӕрӕм дӕгъу фӕшхъаф епӕлӕнӕп, — аӕо гъӕзетӕу «Зарям» иредактор шхӕаӕу Кыык Аслӕанрӕ пшӕдӕкӕжъ зыхъырӕ исекретарӕу Тхӕайшӕо Тасимӕрӕ. — Тиредакцие фишӕрӕ закӕор аӕрӕп Розӕ ищытхъу зӕрӕпӕн пӕӕкӕыштыр, хӕтрӕ цыфкӕи зынахъ лӕапӕ цымыӕ гушыӕу «ныр» ащ пшӕуцӕгъо ифӕшӕошӕ шыппкӕу шыт.

— Сызцапӕугъӕ унӕм сянӕрӕ сятӕрӕ кызырӕщысфыштыгъӕхӕм фӕдӕу кӕлӕхӕу тплухӕрӕм тӕри тӕдзӕкӕо тшӕоигъоу, тфӕлӕкӕыштыр зӕклӕ афӕтӕшӕ, нӕу, тӕу ыкӕи ныбджӕгъушӕоу тырӕлӕным фӕшхъаф тигъӕгъумӕкырӕп, — еӕо Розӕ. — Дӕгъоу кыдгурӕо кӕагъӕшӕгъӕ тӕкӕум кыныгъоу шызӕпачыгъӕр зӕрӕмымакӕлӕр. Джары тиунагъо шыщ шыппкӕхӕу зӕрӕщыгъур зӕхашӕ зӕпытыным ренӕу тызкӕидӕгъумӕкырӕр.

А пстӕур мыдӕу кӕадӕхъу Шатӕкыо зӕшхӕгъӕсӕхӕм. Апӕухӕрӕр зӕклӕ уахӕтӕм ди-

макӕр зӕрыз унагъом ехъуапсӕрӕр макӕп.

Розӕрӕ Аскӕрбийрӕ кӕлӕу апӕухӕрӕм афӕгъӕхыгъӕу кӕауатӕрӕм гъунӕ имыӕшт фӕдӕу кыппӕхъу. Ахӕм дӕгъоу ашӕ апӕурӕ нӕбгырӕ пӕпчъ шӕнӕу иӕри, ышӕн ылӕӕкӕыштыри, фызӕшӕо-кӕыштыри. Якӕлӕ нахыжъӕу Максим, ар апӕу кӕлахыгъӕгъӕ нӕбгырищым ащыщ, икӕыгъӕ илӕсым республикӕ лицееу кӕлӕу Мыекъуапӕ дӕтым шӕджӕнӕу чӕхъагъ. Виктор сурӕтшыным дӕхӕкӕу ылӕ екӕу. Сашӕрӕ Петерӕ спортым нахъ фӕщагъӕх. Федерӕ Викторрӕ мы илӕсым я 9-рӕ классыр кӕаухы. Анахъ цыкӕлухӕр ублӕпӕ классхӕм арысых, ахӕр янӕ иӕпыӕлӕгушӕлух.

— Тплухӕрӕр шыӕныгъӕм шынасышӕлонхӕм лӕшӕу тыфай, — «мама» кӕзыӕорӕ нӕбгырибгъуми гуфӕбӕныгъӕу афыриӕм кыгъӕнӕгушӕоу Розӕ кытфӕуагъӕ. — Ахӕр арых непӕ тигугъӕ-гушысӕхӕр зӕклӕ зыфӕдгъазӕхӕрӕр. Мафӕ кӕс тӕри тыгӕкӕ нахъ апӕблагъӕ тӕхъу, ежъхӕми шӕулӕгъоу кытфырӕлӕм хӕхъо.

Тлӕгъугъӕхӕмрӕ зӕхӕтхыгъӕхӕмрӕ нафӕ кытфашыгъӕр зы: Шатӕкыо Аскӕрбийрӕ Розӕрӕ яунагъо шаплурӕ хымӕ нӕбгырибгъум янасып кыхыгъӕ ахӕм афӕдӕ цыфышӕлухӕм зӕраубытылӕнхӕу зӕрӕхъугъӕр. Тицыхъ пытӕ телӕ нӕбгырибгъури аӕкӕо пытӕу зӕратырагъӕуцӕштхӕм.

ЛӕХЪУСӔЖЪ
Хъаджӕрӕтбий.

Ышӕпӕ дышӕр пӕзы

Тызыхӕт лӕхъӕнӕ гузӕжъоу ӕофшӕлӕпӕр зыщымакӕм сӕнӕхӕт зӕфӕшхӕафхӕр пхӕлхӕу узыфӕгъӕзӕгъӕ ӕофшӕлӕнр дӕгъоу бгъӕцӕкӕлӕшӕм, лӕшӕу мылӕкушху. Етӕлани зӕклӕми цыфым ылӕ якӕу зыхъукӕ, ащ фӕдӕм рӕлорӕр «Тхӕ дӕдӕр фӕусагъ, дышӕр ылӕпӕ пӕзы».

Нӕуасӕ шӕузыфӕсшы сшӕоигъор джащ фӕдӕ сикъоджӕгъоу ыкӕи сигъунӕгъоу Кушӕу Рӕмӕзан Хъазрӕт ыкӕор ары. Ар Краснодарскӕ псыубытыпӕм ычӕ хъужыгъӕ кӕоджӕ зӕтегӕпсыхӕгъагъу Шыхъанчӕрыехъаӕлӕ 1966-рӕ илӕсым кышыхъугъ. Лӕжӕкӕо унӕгъо ӕужу кызырхъухъагъӕр. Ятӕу Хъазрӕт илӕс 75-м ыныбжъ нӕсыфӕ зыфӕгъӕзӕгъӕ ӕофшӕлӕнхӕр дӕгъоу ыгъӕцакӕлхӕр шоферӕу лӕжъагъӕ, джы пенсиӕм шыт. Янӕу Сарӕ зигъӕпсӕфынӕу отлысыжыфӕ ищытхъу аригъаӕозӕ колхозым шылӕжъагъ. Джӕгукӕи, хъадагъӕкӕи зӕклӕми афӕпшӕрыхъӕзӕ кыырӕкӕо, ищыпс шыгъӕ ухигъӕлӕыхъухъанӕу шыт.

Рӕмӕзанӕ шынахыжыитӕурӕ зы шыпхӕурӕ илӕх. Ахӕр Азмӕт — шоферӕу кӕлӕу Краснодар шӕлажӕ, Алы — бизнесменӕу Адыгӕкӕлӕ шӕпсӕу, Саныйт — медицинӕм шӕлажӕ, сестра шхӕаӕу ищытхъу аригъаӕозӕ кӕлӕу Краснодар ӕоф шӕшӕ. Зӕклӕми унӕгъо шхӕафхӕр ялӕху мӕпсӕух.

Рӕмӕзанӕ ти Адыгӕкӕлӕ дӕт гурыт еджапӕу N 3-у зӕлӕшӕлӕр адыгъ тхакӕу Лӕуостӕн Юсыф ычӕ зыхъырӕр кызырӕнухыгъӕм лыпытӕу зӕбгырызыжыгъӕ совхозу «Путь Ильича» зыфиӕштыгъӕм комбайнерым иӕпыӕгъоу хахы, зы илӕсӕ шылӕжъагъӕу дӕм кӕулыкӕу шихы-нӕу ащагъ. Нӕмыц кӕралыгъоу ГДР-кӕ зӕджӕштыгъӕхӕм ищытхъу

аригъаӕозӕ, развед ротӕм кӕулыкӕур шихыгъ. Ябынхӕм кӕауӕлӕгъӕгъӕ шытхъу писъмӕ горӕм мырӕуштӕу кышӕӕо: «Шыуикӕлӕу Рӕмӕзанӕ дӕгъоу зӕрӕжъугъӕсагъӕм пӕе сышӕуфӕраз, ащ ицӕфышӕлугъӕр ишӕнышӕуагъӕр апае тхӕашӕуегъӕпсӕу шӕосӕлӕ».

Дӕм кызыекӕжыым ибынкӕи гъунӕгъухӕмкӕи тигушӕогъошхуагъ. Ащ лыпытӕу кӕлӕу Краснодар дӕт профтехучилищым чӕахы, машинӕхӕр гъӕцӕкӕжыгъӕнхӕмкӕи мастер сӕнӕхъатыр кызыӕкӕигъӕхъагъ. Ар дӕгъоу кызырӕнухыгъӕм лыпытӕу Адыгӕкӕлӕ дӕтыгъӕ СТО-м кӕгъӕзӕжышӕ, ищытхъу аригъаӕоу шӕлажӕ. Етӕланӕ Краснодар дӕт сатыушӕ-коммерческӕ техникумыр кыухыжыгъ. СТО-р зызӕхагъӕтакӕом, икӕуаджӕ дӕтыгъӕ совхозу ыпшӕкӕлӕ зычӕ кӕтӕуагъӕм кыгъӕзӕжы, псӕолӕшӕным ищыкӕлӕгъӕ пкыгъӕо зӕфӕшхӕафхӕр кӕзышыштыгъӕ предпрятиӕм директорым игуадзӕу шылӕжъагъ.

Лӕхъӕнӕ зӕутӕкӕм А ӕофшӕлӕнри зыхӕкӕуадӕм, 2004-рӕ илӕсым Адыгӕим МЧС-м икӕу-тамӕу кышӕызӕуахыгъаӕкӕм ӕохъӕшӕ, непӕ кызынӕсыгъӕм ылӕкӕи кымыгъанӕу шӕлажӕ. Ащ дакӕоу, иӕофшӕлӕн кыкӕлӕуагъӕхӕу шытхъу тхылыбӕ кыгъӕлӕгъӕонхӕ елӕкӕи нахъ мышӕми, «силӕжъапкӕи макӕлӕш, кысфыхагъӕхӕн шыуау» ыӕу шымысӕу, иӕпӕлӕсӕныгъӕ кыпкырыкӕызӕ, лӕуӕу зӕфӕшхӕафхӕр афӕгъӕцакӕлх. Зима-шинӕ кӕутагъӕм фешыжы, унашӕхӕр зӕлӕзыхъунӕу фаери кӕеуалӕ, унӕ кӕоцӕхӕм кӕымафи гъӕмафи имыӕу гъӕцӕкӕжынхӕр ащызӕшӕуехых. А пстӕум ищы-лакӕи изӕхӕшыкӕи кӕагъӕбаи.

КӕДӔ Мухъдин.

УПСАУНЭУ УФАЕМЭ

Губгьом «ипачъыхъэ» къодыеп...

БЭМЭ къашлэгъэн фæе зигугъу къэтшы тшло-игъор. Ары, лъэпкъым игъашлэ щыригъогогъоу, чыплэ къыныбэмэ арызыщыжыгъэ натрыфыр ары. Ау гъомылэпхъэ зэмылгъужыгъохэр ащ зэрэхашыкырэм имызакъоу, ылъапсэ къыщегъэжыгъэу ышхъапэ нэс лэзгъоу зэрэщытыр, уз зэфэшхъафхэм ялэзгъэнымккэ ащ фэдиз шлуагъэ зэрэхэлъыр умыгъэшлэгъон плъэкырэп. Шыпкъэр площтмэ, натрыф гъожыр витаминхэмккэ зэрэбаим тышгыгуаз, натрыф шхъащыр (кукурузные рыльца) народнэ медицинэм зэрэщэгъэфедэрэри тэшлэ. Ау бэдэд, къызэрэчлэкыгъэмккэ, натрыфым шлуагъэу хэлъыр.

Специалистхэм зэрагъэунэфыгъэмккэ, **натрыф дагъэм** лым холестеринэу хэлъыр нахъ маккэ ешы, зэз щэрэбым дэгъоу лоф регъашлэ.

Натрыф хъаджыгъэм витаминхэу В-м ыккы PP-м анэмыккэу каротини хэлъ. Ащ хэшыкыгъэ пластэр, «запеканка» зыфалорэр клэтгымккэ федэх.

Натрыф шъоур лъыдэ-кляем елэзгъэным фэшл агъэфедэ.

Натрыф кытэр (солодыр) псауныгъэмккэ анахъ эликсир пыутэу щыт, ащ ищайджымышхышхытлэу чэщ-зымафэм цыфым ыпкъышъол ищыклагъэм фэдиз витаминэу А-р, В-р, С-р ыккы Д-р хэлъых.

Цыфым ыгъэфедэрэ гъомылапхъэу тхъур, дагъэр бэу зыхэлхэм пкъышъолым зэрэрэу рахырэр натрыфым нахъ маккэ ешы (шъон пытэхэри ары). Натрыфым хэшхыкыгъэ гъомылапхъэхэр ныбжъ хэклогъэ зилэхэм нахыбэрэ агъэфедэмэ нахышлоу ары специалистхэм къызэралорэр.

Народнэ медицинэм натрыфыр зэригъэфедэрэм щыщхэм шыуащыдгъэгъозэн.

Атеро-склерозыр

Мы узыр цыфым имылэнымккэ ишлуагъэ къэклогъэ натрыф дагъэм. Ушхэнккэ такык 30 — 40 илэу зы джэмышхышхъэ е джэмышхышхытлэу мафэм тлогъогогъо уешъошт.

Дэу чъыххэрэм

Натрыф дагъэр такыкы 5 — 7-м шхъэпхэтыкум щыпфэшт, дэгъоу хэбгъахъэзэ. Ащ нэмыккэу ар ащыпфэшт лэгъушъом, лъэдакъэм ыккы зэрытыплэ анахъ инхэм (лъэгонджэ, лэнтэгъу, лъэккыплэ зэрытыплэхэм).

Лъыдэккыаер зилэхэм

Натрыф шхъащ грамм 50-м псы литрэ клэпккэнышъ, такыкы 10-рэ къэбгъэжъошт мэшло маккэ тетэу. Стэчани 2 — 3-м из мафэм ипшгузэ пшшэшт.

Стэчаным иптэкъошт джэмышхым из натрыф хъаджыгъэ ыккы псы стыр ащ клэпккэнышъ, чэщым щыбгъэтышт. Пчэдыжыым зыпари умышхызэ а псым уешъошт (зэлымышлэу, хъаджыгъэм ыккы тетыпсыр къытепккыкышт).

Стэчаным ызыныкы фэдиз натрыф хъаджыгъэм псы фэбэ литрэ клэпккэнышъ, чэщ-зымафэм щыбгъэтышт. Мафэм 3 — 4, ушхэным ыпккэ, джэмышхышхытлэу уешъомэ, ишлуагъэ къыоккышт.

Нэкум лъы къытехъагъэмэ, глаукомэр

Натрыф шхъащ гъэгъугъэ грамм 15-м псы гъэжыгъэ стэчан клэпккэнышъ, такык 40-рэ щыбгъэтышт, нэужым узыжышт. Мафэм 3 — 4 уешъошт джэмышхышхытлэу-щым.

Лъы маккэ зыккэтхэм (мало-кровиер)

Натрыф шхъащ цынэм псы гъэжыгъэ стэчан клэпккэнышъ, сыхъатныкыорэ щыбгъэтышт, ащ ыуж узыжышт. Узышхэхэрэм ыуж сыхъатитлэу зытеплэрэм стэчанныкыо зырызэу уешъозэ мафэм щэгъогогъо уешъошт.

Пщэрыщэ хъухэрэм

Натрыф шхъащ гъэгъугъэ гъэушккыогъэ джэмышхышхъэм псы чыплэ стэчан клэпккэшт, ышхъэ тепплоньшъ, мэшло маккэ тетэу сыхъатныкыорэ къэбгъэжъошт. Зыучылырэм ыуж узыжынышъ, сыхъатищ тешлэ къэс джэмышхышхытлэу щырыщэу уешъозэ пшшэшт.

Ревматизмэр

Натрыф шхъащ джэмышхышхытлэу псы стэчан клэпккэнышъ, такыкы 10-рэ мэшло маккэ тетэу къэбгъэжъошт, узыжышт. Арэушгъэу натрыф шхъащ зыхгъэжъукыгъэ псы стэчанитлэу-щы зы мафэм ипшгузэ тхъамэфи 8-м кыкклогъэ уешъомэ, ишлуагъэ къэклогъэу народнэ медицинэм кыелэ.

Шъоушыгъу уз зилэхэм (инсулин зыхэзылхъэ-хэрэм)

Натрыф хъаджыгъэ мыутхындзыгъэ грамми 100-м псы литрэ клэпккэнышъ, ышхъэ теплуагъэу мэшло маккэ сыхъатыр къызытепхыжырэм ыуж чэрэзым е малинэм къа-клэфыгъэ псы (сокыр) джэмышхышхытлэу, дэшхо джэмышхышхытлэу (гъэушккыогъэу) ыккы мэрккэ (шелковица) тхъэпэ хъаджыгъэ (порошок фэдэу хъугъэу) зы джэмышхышхытлэу ащ хэбгъэхъоштых. Ушхэнккэ сыхъатныкыо илэу грамми 100 зырызэу щэгъогогъо мафэм уешъошт. Арэушгъэу мэфэ 10-м пшшэшт.

Техъагъур, шхъэузыр

Мы узхэм агъэгумэкыхэрэм мафэм шхэнхэ хъу къэс натрыф дэгъэ джэмышхышхытлэу рашъумэ, лэпылэгъу къафэхушгъэу ары народнэ медицинэм къызэрипорэр.

шхъэм. Арэушгъэу 5 — 6 пшлымэ, ишлуагъэ къэклогъэ, шхъащ лъапсэхэр нахъ пытэ хъуштых.

Нэгъушъор уукъэбзыным пæ. Натрыф хъаджыгъэр псы гъэжыгъагъэккэ зэхэбгъэккы-хъащт мыпккэ дэдэу, лъхъуам-бэккэ кыххэпхын плъэккыным нэсэу. А зэхэбгъэккыгъэ нэгъушъом щыпфэным ыпккэ псы стырэу ромашкэ къэгъэгъэ тэккы зыхэлтым кыххэккырэ пахъэр нэгум клэбгъэошт. Арэушгъэу зыбгъэушхъэбыгъэм такыкы 5 — 7 зытешлэрэм ыуж нэгъушъор салфеткэ шъабэккэ плъэккыжынышъ, натрыф хъаджыгъэ зэхэбгъэккыгъэ щыпфэшт. Ар такыкы 15 — 20 тебгъэлъышт. Ащ ыуж бзыу-цыфэу псы къызэрыккыккэ гъэуцыныгъэмккэ нэгъушъор уукъэбзыжынышъ, кремэу бгъэфедэхэрэм ащыщ щыпфэшт. Арэушгъэу нэгъушъор тхъамэфи 2 — 3-м зэ зыу-укъэбзыккэ, клеткэ «лагъэхэр» ащ теохых, жыр нахъ хэхъэ, нэгъушъор нахъ къэккыжы.

Фыкыуадэхэр зынэгъу тетхэм натрыфыр къашхъэ-пэшт. Натрыф хъаджыгъэ джэ-

Лъыпцкэныр («тромбо-флебит», «варикозное расширение вен»)

Лъынтфэхэм лъыр тэрэзэу арымыккыу, «идэпкхэм» къатенэу, ащ кыххэккыу лъынтфэхэм ашъо зэблихъоу зыхъурэм натрыф дэгъэ грамм 75-м нэсэу мафэ къэс уешъомэ, лъынтфэхэр еукъэбзых, ахэр нахъ шъабэ мэхъух.

Косметикэми натрыфыр бэрэ шагъэфедэ

Шхъащыр имыкыным фэшл. Гъэфэбгъэ натрыф дагъэр шхъашъом дэгъоу щыпфэнышъ, псы стырккэ гъэуцыныгъэ ыккы фызыжыгъэ лэплэккыр къепщэккышт

мышхышхытлэу хэбгъэккы-хъащт зы клэпккэ иккыккэпс (клэпккэ кургъор хэмыгъа-хъэу). Пэшлорыгъэшъу клэпккэсыр дэгъоу уутэшт. Арэушгъэу зэхэбгъэккыгъэ натрыф хъаджыгъэр нэгъушъом щыпфэшт. Ар зычэпхырэм ыуж хъэдэн е лэплэккэ гъушъэккэ нэгъушъом тепхыжынышъ, псы чыплэккэ птхъа-кыжышт.

Нэлэ цыпэхэм шъор ащыккэплэу, теккэплэу щытмэ, мазэм кыкклогъэ пчэ-дыжышхэм ыккы пчыхъэшхъаххэм ялэхъан шайджэ-мышхым из натрыф дагъэ уешъомэ, шъор нахъ ушхъэбышт.

Народнэ медицинэм фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр кызыфигъэфедэхъэ зыгъэхъазырыгъэр ЖАККЭМЫКЪО Аминэт.

Нарэхэр

Сымаджэр кардиологым икабинет члэс. Врачыр ащ кыеупчы:

— Пивэ бэшэрэб тхъапша непэ ипшурэр?

— Бэшэрэбипл нылэн.
— Сэ бэшэрэбиплуба узэшъон уфитэу кыиослуа-гъэр?

— Ары, ау терапевтми бэшэрэбипл сеишон сыфитэу кыиослуагъэ, ащи кыиос-фыхыгъэхъагъэ.

Тичыплагъу тыфэгушло

Советскэ Союзым и Лыхужъу, летчик-космонавтэу Анатолий Березовоим ыныбжэ тыгуасэ ильэс 70-рэ хъугъэ. Инэм ар шапугъ, Урысыем космонавтикэмкIэ ифедерацие игъэларышланIэ хэт.

Имэфэки ехъулIэу Анатолий Березовоим тыфэгушлуагъ. 2011-рэ ильэсым игупсэ Адыгеим кызырэкIогъагъэр, Инэм шахматхэмкIэ зэнэкьокъоу шыкIуагъэм зэрэхэлъжэагъэр, нэпэплэ сурэтхэр зэрэтетхыгагъэр, нэмыкIхэри дэгъоу къешIэжых. Иныбджэгъу блогъэу Трэхъо Энвер тыгуасэ телефонкIэ зыдэгущыIэм, юбилей зэхыхэм зэрэхэлъжэрэм шигъэгъозагъ.

— «Мамырныгъэм иодыджын» зыфиорэр Мыекъуапэ ыкIи Краснодар къащызIуахы сшIоигъу, — еIо Анатолий Березовоим. — Уахътэ кызырэхэкIэу силъэныкIо гупсэ сыхъэкIощт. Лъэшэу сикIэсэхэ «Налмэсым-рэ» «Ислъамыемрэ» сяплъы сшIоигъу.

БэгъашIэ хъунэу, игухэлъышIухэр кыдхъунхэу тичыплагъоу Анатолий Березовоим фэтэлэ.

Сурэтым итыр: Анатолий Березовоир Адыгеим щыщхэм ахэт.

ЛЕПКЪ ШЭН-ХАБЗЭХЭМРЭ МУЗЕЙМРЭ

ХьакIэщыр — «апшъэрэ еджапI»

Ижырэ лъэхъаным хьакIэщым мэхъанэу илагъэм зыкъэгъэлэтыжыгъэныр Iофыгъо кызырыкIоу щытэп. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей щыкIогъэ зэхыхэм хьакIэщыр апшъэрэ еджапIэм шыфагъэдагъ. Тиреспуб-ликэ иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхъаматэ игуадзэу Нэгъуцу Аслъан зерищэгъэ зэлукIэм шIэныгъэлэжхэр, культурэмрэ искусствэмрэ яIофышIэхэр, Адыгэ Хасэм хэтхэр, IэкIыб хэгъэгумэ къарыкIыжыгъэ тильэпкъэгъухэр, ныбжыкIэхэр, журналистхэр хэлэжыагъэх.

щтыгъэх. Сэмэркъэу зыхэлъ кIэ-нэкIэлъэ оредыр зыфаусырэм гумэкIыгуабэ иIэ хъуштыгъэ. Ижырэ лъэпкъ музыкальнэ Iэмэ-псымэхэу къамылым, шыкIэпщынэм апылтыгъэхэ Батыжэ Махъмудэ, КIыкI Аслъанбэч, Шыу Цэбан, нэмыкIхэм яшIуагъэ кыыхагъэщыгъ. Музыкальнэ Iэмэ-псымэхэр зэраугъоижхэрэм, шIэныгъэ лъапсэу яIэр цыфмэ алъызыгъэлэсыхэрэ ГъукIэ Заму-

кантхэм яIофшIагъэ нахышIоу зыщыгъэгъозэгъэным, нэмыкIхэм узылэпищэу атегушылагъэх. Тыркуем шызэхыхыгъэм Едыдж Батырайрэ Пашты Мадинэрэ яеплъыкIэхэр кыраIуалIэхэзэ, хьакIэщым ипIуныгъэ мэхъанэ осэ ин фашыгъ. Адыгэ Хасэм иIофшIэн хэлэжыгъэхэр Бэгъырэкъо Нурбий, Тэу Аслъан, Нэгъуцу Аслъан, нэмыкIхэм ижырэ къэбарэу зэхыхыгъэхэр тиухътэ кырахылыгъыгъ, лъэпкъ шэн-хабзэхэр иIуныгъэм зэрэфэлажыгъэхэрэ къалотагъ.

Бэрцэ Руслъан ипщынэ зэригъэжыныгъыгъэр, пхъэкIычаоу Нэгъой Заур купыр зэригъэгъушIуагъэр, ныбжыкIэмэ я Адыгэ Хасэ итхъаматэу Бэгъэдыр Артур, ащ игъусэхэу зэхыхэм хэлэжыагъэхэр, шыуджыгъэхэр, Шэуджэн Гупсэ лъэпкъ къашъохэр кызырешIыгъэхэр, идунай зыхъожыгъэ композиторэу Тыкъо Къэплъан ижырэ адыгэ оредхэр зэриугъоижыгъэхэр Iэпэжы-хъэ Джэнпаго кызыриIотагъэр, лъэпкъ шэн-хабзэмэ адиштэу хьакIэщым шыкIогъэ зэхыхэр къэшъо дахэу «УджымкIэ» зэраухыгъэр гум икIыжыштыгъэп. ХьакIэхэр Iанэм зэрэрагъэблэгъагъэхэм уфызэплъэкIыжмэ, ари лъэпкъ шэн-хабзэмэ ахэолытэ.

АР-м и Лъэпкъ музей этнографиемкIэ иотдел ипашэу Мамрыкъо Саидэ, музейм шIэныгъэмкIэ иIофышIэ шхъаIэу Сихъаджэко Иринэ зэхэцэн Iофэу зэшIуахыгъэм джыри кыфэдгъэзэжышты.

— Тишэн-хабзэмэ яхылыгъэ тхыгъэхэр тэгъэхъазырых, музейм къэгъэлэгъонхэри, зэлукIэгъу гъэшIэгъонхэри щытиIэщтых, — еIо Сихъаджэко Иринэ. — Iэпылэгъу кытфэхъугъэмэ гъэзетымкIэ «тхъашъуегъэпсэу» ятIо-жы тшIоигъу.

АР-м и Лъэпкъ музей идиректорэу Джыгунэ Фатимэ хьакIэщым изэхыхэ бжыхэм ятIонэрэу зэрэхэащитым, цыфэу ащ хэлэжыщтыр хэпшыкIэу нахыбэ зэрэхуштым непэ ягупшысэ.

Сурэтхэр музейм кыщыты-рахыгъэх.

**НэкIубгъор
зыгъэхъазыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.**

щтыгъ. Мыхъо-мышIагъэхэр зезыхагъэхэр шхончым нахэ лъэшэу гушылэ щэрыохэм ащыщынэ-

дин, Къэгъэзэжэ Байзэт, Алла Соколовам, фэшъафхэм яшIушIагъэ хагъэуэфыкIыгъ.

ШыкIэпщынэм ибзэпхэр гу-чыным е шыкIэм ахэшIыкIыгъэхэ зыхъукIэ, макъэу къатырэмкIи, уахътэу зыщыбгъэфедэ-штымкIи зэрэзетекIыхэрэм гъэ-шIэгъонэу тегушылагъэх. Евро-пэм икультурэ хэхъанхэм фэшI шыкIэпщынэм игъэфедэн имэ-хъанэ зыкъэлэты.

ШIэныгъэлэжхэу Унэрэкъо Рае, Едыдж Батырай, Унэрэкъо Мирэ, Къуекъо Асфар, Пашты Мадинэ хьакIэщым ишэн-хабзэ-хэр, IорыIуатэхэр зэрагъэфедэ-штыгъэхэр, оредэу аусыгъэр гум кызыринагъэу зэлэпахызэ кы-зэраIощтыгъэм, Адыиф ипэсэрэ къэбархэр, КIыкI Аслъанбэчрэ Кобл Къадырхъанрэ афэдэ музы-

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ IофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
къэгъухэм адыряIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иналхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шхъаIэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыхэщыIэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

редактор шхъаIэм
иагъэр:
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжэ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Тимыр-Кавказ
чыплэ гъэлары-
шланI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-
тыхэрэм мышъып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжэ ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажыгъэ-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышты. Гъэзет-
еджэхэм кыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэты-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
алэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
3508**

**Индексхэр
52161
52162**

Зак. 904

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00